MÜÜRILEHT

TARTU JA MAAILMA KULTUURILEHT / VIIES NUMBER / SÜGIS 2008

VÄLJAANDJA: MTÜ Genialistide Klubi www.genklubi.ee
TOIMETUS-KOLLEEGIUM: Kaisa Eiche, Margus Kiis, Maarja Mänd, Martin Oja, Kristina Paju, Ivar Põllu, Sven Vabar, Berk Vaher / KUJUNDAJA: Ivar Põllu
TOETAJAD: Tartu linn, Tartu Kultuurkapital, Kultuuriministeerium, Tallinn 2011 / TRÜKK: Kroonpress / TIRAAŽ: 2000 / TASUTA!

5 / SÜGIS 2008

KOHASPETSIIFILINE KULTUURILÕKS. TUVASTADES LIBAPERVERTE

Kaisa Eiche

Teema kripeldas juba mõnda aega, aga ei suutnud seda kuidagi kokku võtta. Kuni tänaseni, kui Kate Moss* tavavestluse käigus ütles teatava lause Tartu olemusest ja ma sain valgustatud!

Teadagi on Tartu ennekõike üliõpilaste ja kõikvõimalike valdkondade loomeinimeste linn – igavesed katsetajad, otsijad ja mängijad, st nende gruppide osakaal kohaliku rahvaarvu kohta on suhteliselt suur.

Oma töös nii Y galerii galeristina kui Tartu Kultuuritehases tegeledes majaliste ja nende ruumitaotlustega ma enamjaolt nimetatud gruppide liikmetega kokku puutungi. + tööväline aeg.

Absoluutselt heroiriseerimata, teadlikult või mitteteadlikult katsetatakse, otsitakse ja mängitakse ka väljaspool loomingulist akti – enamjaolt teiste või ka iseenda taluvuse piiridega siis...

Kui teadlikult tahta mitte langeda püstitatud lõksu, tuleks valida endale nn 0-punktid. Selleks võib olla koht, ese, kõige parem kui inimene. Inimesi võiks olla mitu, sest 0-punktiks olemine võib olla nii energeetiliselt, psüühiliselt kui füüsiliselt koormav.
Kindlasti pole olemas universaalset 0-punkti. Ideaalvariandis oleks koordinaatteljestiku iga kohta üks +. Kui tasakaal on eesmärgiks.

Lihtsaimateks 0-punktideks on näiteks teised valdkonnakauged pereliikmed:
„Toimi/kirjuta/räägi nii, et ka vanaema aru saaks“. Lihtsaim variant pole alati parim.
See toidab mõtteviisi „keskmisest“ inimesest, kelle jaoks tuleb kõike lihtsustada, kuid keda tegelikult olemaski pole.

Kui tasakaal on eesmärgiks, siis pole tegemist tõelise perverdiga.

Kui perversne inimene mõtleb pärast keskpäeva koju minna, ei taha ega kavatsegi ta nii teha seepärast, et tema nõrkus või puudulik ratsionaalsus ja terviklikkus tekitab tas mingi emotsiooni; mingi möödapääsmatu tundeseisund takistab teda koju minemast. Teisisõnu: perversne inimene on irratsionaalsusega harjunud ja ammutab oma naudingu just nimelt sealt, ütleb soome filosoof Timo Airaksinen.**

Olen täheldanud, et need inimesed, kelle loomingus on error eesmärgiks või lihtsalt kõrvalnähtuseks, vajavad samuti tasakaalu, argipäeva, taastumist.

Kohtumine tõelise perverdiga saab olema väljakutse.

I
HI
WONDER IF YOU DO WILLL HAVE BAR IN HOSTELS. i CAN TO CRAPPAS HALF TIME, (LIKE KEBAB TURKISH) I LERANED IT IN TSINK PLEKK PANG)
+
MILKSHAKES. UNIVERASE (NAGU ON KIRJAS „DEFECTED RECORDS‘I“ COMMUUUNIS ORKUTIS. I OWN IT)

NO THERE IS ALSO GRRENIUS DESIGN WIaHICH IS NOT EFECTIFFE

ANT REGULAR I PLAY RECOORDS AT FRIDAY NIGHTS . SO THE BEST THING TO YOU YTO TO ME IS GIMME A DJ SET PLIACE for on ee evening as ateest (i play tech, el.cl, i play raugher, mnix ing it with aphex ant the sort. then occasionaallly kaldun to metal)

now there is fashion ideas: sdiseign, but i cant sue, aneither to draw it. so if theree are designers lacking ideas ai have lot of them!

also i play guitar. when there is band rehverseal and or/ singing

but money is another probloem,. i have a request to the
Ivari PÕLLLU (suppporting ded by meeliskaldalu and uku visnapuu) to draw a THEATRICAL SCENERY ON MANGA COMICSES with real fighteres. i mayself (the play is all about tekken. the all rest on their own styles) the aNAruto comics is about nionjas. so thge play is like: (Passs it to ivari) young outsider of the village ttries to go getr inside the sircle of the ninja communityö. He is tropublesome/lonesome kid. the village thoufhg is very strivckt (the script shoudd mbe wruitten by siomeone else for i weant to anct theere as SASUKe. it qwoukld be an open capoeira sircle like.! lera int

ASON ALSO,,, THERE ARE CAPOEIRISTAS LIKE SWEN WHO WOULD LIKE TO USE IT A the roooms on training
and the ghetto more blast style of footbag players like METSA, sÄÄSk, andFrank, alll havingf their own styles. i myself VALDAN „DRIVE A THOUSAND CATLLE WITH FOUR LEGS“ (FROM shaolin soccer i learned it)

so else: ideas: i keep on writing until I get reply from you,, the half of the script of another performance is Lliis‘S scarpaaas

the idea was in „ÜKS mees roheline „ in vanemuine theatrer about 10 yrs ago. so iti s similar idea: or a /and a constant taraining scholl for figheters I want to open in TEHASUE kULTUURI

greetZ,

I FORGOT TO

say that i am a keeen designer for to hire wid ann Rosenthal***

---

* Nimi loomulikult muudetud
** „Akadeemia“ 1996, nr 11
*** üks avaldus Tartu Kultuuritehasele

PÄRMIVABRIKU LAMMUTAMINE

Majatohter Lea Täheväli Stroh võitleb pärmivabriku õiguse eest elada

Merilyn Merisalu

35-aastase vanade majade taastaja kogemusega Lea Täheväli Stroh leiab, et Ülejõel Pika ja Pärna tänava ristis asuv vana pärmivabriku kompleks on linnale olulisem praeguse auraga kui plaanitava ümberehitusena.

”Ma usun, et tartlased tunneksid ennast paremini, kui näeksid pärmivabrikut, millest nad on aastaid või aastakümneid mööda kõndinud, korda tehtuna, mitte modernse kasti ühe osana,” ütles Stroh, kes kuulis pärmivabriku ümberehitamisplaanist Pikal tänaval elava ajalootudengi käest.

Linna korraldatud pärmivabriku kvartali arhitektuurikonkursile laekunud tööd mõjusid aastaid Rootsis erialast tööd teinud tehnik-arhitektile šokeerivalt. Võidutöös välja pakutud läbimõtlematud ruumilahendused tundusid Strohile kohati isegi solvavad. Samas usub ta, et põhjuseid selleks tuleb otsida juba konkursi tingimustest. ”Kui seal on kirjas, et pärmivabriku välissein ja korsten võivad alles jääda ja muu võib maha tõmmata, siis täpselt seda ka välja pakutakse,” rääkis Stroh.

Pole mõtet niisama lõhkuda

Tema arvates tuleb linna küll korda teha ja arendada, aga tasakaalustatult ja läbimõeldult. Praegu tahetakse palju muuta ja uut luua – ja seda rohkem, kui inimesed suudavad vastu võtta. Eesti riigikord on siiski veel suhteliselt uus ja seadusi muudetakse pidevalt. Kuigi kodu mõiste ei ole enam nii oluline kui varem, on oluline, et kuskil oleks toetuspunkt, millest kiirelt muutuvas maailmas kinni hoida.

Stroh on kindel, et turvatunnet annab meie kultuuripärand ja kultuuripärand peab olema korras ja autentne. ”Alustada tuleb sellest, et säilitada olemasolevat nii palju, kui vähegi võimalik. Arendajad ei tohi lõhkuda kõike, mis on olemas ja ehitada asemele uut ainult seepärast, et näidata, et areng toimub,” ütles arhitekt.

Pärmivabrikus on küll üht-teist vaja lammutada ja eemaldada, aga suuremas osas saab Strohi hinnangul olemasolevat korda teha ja kasutusele võtta. Sama lugu on vana vabriku peahoone külge ehitatud haiglaosaga. Selle mahalõhkumine ja asendamine modernsete kastidega näitab Strohi sõnul lihtsalt Eesti ajast mahajäämust. Mujal maailmas on need etapid juba ammu läbitud.

”Tundub, et meil on üldine arusaam, et kuna me olime nõukogude ajal pikka aega isoleeritud, peame nüüd Euroopasse tormama ja ehitama igasuguseid uusi asju. See ei ole mingi enesetõestus, see on alaväärsuskompleks. Mujal on juba aru saadud, et kultuuripärand on see, mis annab inimestele jõudu ja turvatunde. Turistid ei tule siia kaste vaatama, neid on neil oma maal küll ja küll,” seletas Stroh.

Turistidele ehituseksootikat

Väliskülalistele ei tuleks tema arvates pakkuda ühetoalisi tüüpkortereid, õlut ja uusi spaasid, vaid just kultuuriruumi, mis nende jaoks on eksootiline. Uhke peaks olema ka selle kultuuripärandi osa üle, mis kuulub nõukogude aega. Kui laseme oma kultuuripärandil laguneda, ütlevad esimesed turistid teistele, et pole siin Eestis midagi vaadata.

Pärast sõda olid purustused nii Tartus kui ka kogu Eestis suured. Nõukogude korda kehtestades lammutati palju vanu maju ära ja tehti põhjalikke ümberehitusi. ”Uue ideoloogia tulekuga oli ju vana vaja lammutada nii palju kui võimalik, lammutamine ja vaenulikkus kestis pikka aega - tundub, et praegu teeme ise sama,” seletas Stroh. Selle asemel, et hankida teadmiseid ja oskusi, kuidas vana korda saada, tehakse väga suurte summade eest katselisi või mõtlematuid töid, mis aitavad lagunemisele hoopis kaasa.

”Üks asi on see, et lõhume ära majad, teine asi on see, et lõhume ära järjepidevuse. Pärmivabrik on Tartu jaoks tähtis, sellel on üsna oluline koht oma korstnaga linnapildis ka minu jaoks maamärgina. Kui ma elan pärmivabriku taga ja tuttav külla tulles juhatust palub, küsin kõige esimese asjana, kas ta pärmivabrikut teab. Ja selles osas ei ole ma ainus,” teab Stroh.

Arhitekt on pärmivabriku hoonetest rääkinud nii praeguste asunike, linnaarhitekti kui ka krundi omanikuga, kes tahab magusa maatüki tulu tooma panna. Praeguse seisuga on BVL Kapitali poolt ette nähtud sinna ehitada suur juurdeehitus, kus oleks nii maa-alune parkla ja supermarket kui ka korterid ja ateljeed kultuurihuvilistele ning tudengitele.

Palju mõtteid, mida teha

”Ma ei leia, et see oleks eriline suur äriidee, sest moodsa asja asemele ehitamine nõuab ikka väga palju raha, millega saaks palju muud vajalikku ära teha,” ütles Stroh. Polevat ju mõtet lammutada seda, mida saab kasutada, kerge vaevaga taastada ja edasi arendada, et oleks sama funktsionaalne, nagu arendaja plaanib.

Kokkusaamisel krundi omanikuga käis Stroh välja rea mõtteid, mida vabrikuhoonetega peale hakata. Mõned neist, eelkõige rahvusvahelise koostöö idee, tundusid ka arendajale huvi pakkuvat. Stroh pakkus välja projekti, kus olemasolevad hooned Rootsi juhendajate abil restaureeritaks. Töö käigus saaks õigete materjalide ja meetoditega väljaõppe puusepad, müürsepad, maalrid, krohvijad jt, kes oskaks hiljem vanade hoonetega töötada. Eestis on praegu sellistest meistrimeestest tõsine puudus.

Strohi sõnul on pärmivabriku õue peal piisavalt sõjajärgseid nn prahthooneid, mida on võimalik asendada, et äriidee korralikult käima lükata. ”Krunt on suur, ehitada saab küll, aga allesolevad ennesõjaaegsed hooned võiks ikkagi korda teha,” rääkis Stroh. Tuleb lihtsalt rohkem läbi mõelda, kuidas raha otstarbekamalt kasutada ja kultuuripärandit säilitada.

Selle puhul tuleks aga juba enne detailplaneeringute kinnitamist ja lõplikke otsuseid linnarahva arvamust küsida. Strohi arvates on oluline, et tartlased saaks juba praegu pärmivabriku kompleksiga toimuva suhtes seisukoha võtta ja et nad üldse teaks, mis toimub.

Kui küsida, miks Stroh üldse oma kiiresse töögraafikusse pärmivabriku päästmiseks aega otsib, vastab ta rahulikult: ”Rumalustega tuleb ikka võidelda. Võib-olla õnnestub veel midagi päästa. Saagu, mis saab, aga vähemalt katus tuleks kiiremas korras korda teha - iga vihmapiisk, mis müüride sisse satub, teeb ehituse tulevikus kallimaks.”

Vaata arhitektuurikonkursi võidutöid:
www.tartu.ee/data/PAR.html

KES TEGUTSEVAD TARTU KULTUURITEHASES?

I OSA

Berk Vaher

Tartu Kultuuritehas on vanas pärmivabrikus Pika ja Pärna tänava nurgal. Nüüd võib küllap juba lisada "teatavasti". Kes rendivad Tartu Kultuuritehases ruume ja mida nad seal teevad? See ei ole veel "teatavasti". Hakkame tutvust tegema. Majulistelt sai küsitud:
Miks otsustasite asuda tegutsema Tartu Kultuuritehases, millised on teie ootused ja tegevusplaanid?

AL PALDROK JA PEETER ALLIK,
galerii Ferrodrum
Tartu on läbi aegade olnud eesti ajukeskus, kus bullerbylapselikus isolatsioonimullis paralleelselt uuritakse ja puuritakse kõikvõimalikke elu ilmnemise vorme. Nüüd on aeg need kõik ühte tünni kokku heita. Pärmitehase kääritustünn on selleks kõige õigem koht.
Materiaaltehniliseks baasiks Ferrodrumis on galerii Ferrodrum, Non Grata Tartu tugipunkt „NG Tartu“ ja valdkondadevaheline kooslus Multikultuuriline Raudtünn.
Üksus hakkab osutama ühiskondliku ravi teenust Emajõe Ateenas. Meetodid saavad olema eri valdkondade ja generatsioonide sümbioos, kultuuriaktivism, plahvatus ja radikalism, loominguline brutaalne orgasm ja ühiskonna tohtrite ja imeravitsejate koos- ja selgitustöö avalikus ruumis, näitusetegevus ja loominguline kvaliteedikontroll.

MARTIN KIKAS,
Ö Stuudio (Martin Kikas, Jaak Järvekülg, Martin Järvekülg, Madis Paalo)
Kultuuritehase kasuks pani meid otsustama eelkõige hea asukoht ja tegevuseks sobivate ruumide olemasolu. Samuti peibutas KT kui võimalik tulevane kultuurielu tuiksoon, kus on meeldiv ja tore „oma asja“ ajada ning kohalikust sünergiast igakülgselt kasu lõigata ;)
Loodame, et KT ei jää ajutiseks nähtuseks vaid jõuab ennast tõestada stabiilse ja mitmekülgse loomekeskkonnana ning olulise osana linnast.
OÜ Ö Stuudio tegevus jääb lähimail aastal põhiliselt helisalvestuse, audioproduktsiooni ja kontserdihelindamise piiridesse. Tahame stuudio arengusuunad ja hinnapoliitika sättida selliselt, et uus ja hea alternatiivne (pigem nn indie, mitte metal) muusika jõuaks meie abiga ka laiema publiku ette, mitte ei jääks võimaluste puudumise tõttu põranda alla.

RAIVO IRD,
kunstnik
Tegemist on väga tervitatava projektiga, milles soovin kindlasti osaleda. Kasutan ruume maaliateljeena vastavalt hetkelistele vajadustele.

KAISA EICHE,
kultuuritehase galerist ja juhatuse liige
Põhjus, miks ma algusest peale Tartu Kultuuritehase tegemist olen toetanud, on väga lihtne... Ma juba näen märke, kuidas „selle“ ära tegemine mõjutab inimeste arusaamist loominguga tegelemisest Tartus/Eestis... Ma eeldan, et me oskame tehtut ka hoida...

INDREK HAAS aka SAUREE,
Independent Active MTÜ juhatuse liige, A-Raamatukogu koordinaator
Meil on olnud mõningaid põgusaid kokkupuuteid Tallinna Kultuuritehasega Polymer, sealt on jäänud positiivne mulje. Oleme juba mõnda aega otsinud reaalset oma pinda, kus koos käia, aktsioone ette valmistada, üritusi korraldada jne. Kui kuulsime Tartu Kultuuritehase loomisest, siis tekkis kohe huvi asjast osa võtta, võtsime Kultuuritehase rahvaga ühendust ja saime endale rendiks ruumid, kus kavatseme avada alternatiivse raamatukogu-infokeskuse-kooskäimiskoha. Kuna kultuuritehases valitseb selline DIY ja peavoolust erinev vaim, siis arvame, et sobime sinna konteksti päris hästi.
Tegevusplaanidest. Esialgu teeme vahelduva eduga remonti, raamatukogu-infokeskus peaks oma uksed avama millalgi 2009. aasta alguses. Pärast avamist oleks raamatukogu regulaarselt kõigile avatud vähemalt neljal päeval nädalas, paralleelselt toimuksid erinevad koosolekud, üritused, näitused, filmiõhtud, õpitoad, infopäevad jne.
Ootame aktiivset koostööd kõigi kommertskultuurile ja tarbimiskapitalismile vastanduvate sõltumatute demokraatlike liikumiste, organisatsioonide ja üksikisikutega.
Kõik, kes soovivad loodava alternatiivse raamatukogu-infokeskuse käimalükkamises ka ise kaasa lüüa, võiks endast märku anda kirjutades järgnevale elektronposti aadressile: info@araamat.org.

LEMMIT KAPLINSKI,
kultuuritehase trükikoda
Pärmivabrik on trükikoja jaoks eelistatud asukoht ennekõike inimfaktori tõttu. Polymeri ja Pärmivabriku tihedad sidemed võimaldavad kõige mugavamalt saada osa Polymeri oskusteabest kõrgtrüki alal, leida sünergiat seadmete kasutamisel, projektide koostamisel ja klientide leidmisel.
Peale tavapärase trükitegevuse, mille väljund jõuab kindlasti ka Tartu avalikku ruumi, on plaanis järgmised ettevõtmised:
* trükiseadmete inventar koostöös OÜ-ga Greif. Loendada, inventariseerida, hinnata ja talletada Greifi omandis olevad kõrgtrükiseadmed eesmärgiga dokumenteerida osa Tartu trükitööstuse ajaloost.
• Kõrgtrükki tutvustava näituse korraldamine. Näitus peaks andma ülevaate kõrgtrüki ajaloost Tartus ja hetkeseisust, sealhulgas erinevad trükinäidised olemasolevate vahenditega. Näitus peaks toimuma koostöös Tartu Linnamuuseumi ja Greifiga.
• Kuni 5 õpitoa läbiviimine huvalaringidele kõrgtrüki tehnoloogia tutvustamiseks.
• Tartu-teemalise kõrgtrükis teostatud suveniiri/meene väljatöötamine. Kõrgtrükk kui ajalooline tehnika viitab Tartu erilisele kohale Eesti kultuurimaastikul, dissidentlikule kirjandus- ja kultuurihõngule ning on omapäraseks ja meeldejäävaks meeneks Tartut külastavatele turistidele.
• Koostöö arendamine turismiettevõtetega, eesmärgiga kaasata trükikoda Tartut külastavate turistide marsruuti, tutvustada neile tehnikat, näidata masinaid ning nende kasutamist.

PAUL LEPASSON,
muusik
Kultuuritehases on sobilikud ja odavad ruumid, mis asuvad kesklinnale väga lähedal. Lisaks meeldib meile kultuuritehase projekt ning sellega avanevad võimalused (kas või soodne võimalus ürituste korraldamiseks).
Plaanime aasta jooksul lõpetada stuudio salvestus- ja kontrollruumi helilise eraldamise ja akustilise töötlemise. Samuti oleks ideaalis 2009. aasta lõpupoole olemas ka minimaalne korralik tehnika ansambliproovide ja salvestamise jaoks.
Samal ajal toimub ruumides pidevalt helitöö, areneme koos meile hetkel käes oleva ruumi ja tehnikaga (:

KRISTINA PAJU,
MTÜ Dilidon moe- ja tekstiilikunsti ateljee (Liisa Soolepp, Mariliis Alev ja Kristina Paju)
Mingit ühest põhjust Tartu Kultuuritehasega liitumise kohta on raske nimetada. Tundub, et senine sündmuste käik – tühjalt seisnud hoonete kiire kasutuselevõtmine – sobis meile ajaliselt väga hästi. Kindlasti saaksime mingi piirini tööd teha ka kodustes tingimustes. Tehasesse kolimise kasuks otsustasime just lootuses, et üheskoos tegutsemisest ja teiste majalistega suhtlemisest võib midagi suuremat välja kasvada.
Esialgsete plaanide järgi töötame igaüks enda valitud suunas, testides moe- ja tekstiilialase väiketootmise võimalikkust. Tegutseme eksperimentalistika vallas ning tulemused on ettearvamatud. Väljundiks võivad olla nii rõiva- kui sisustuskangad, riidekollektsioonid, aksessuaarid jm tooted. Samuti täidame moe- ja tekstiilialaseid tellimustöid.
Loodame järgmise aasta jooksul ateka sisse seada ja töösse saada. Suuremateks väljaminekuteks on masinate soetamine ja ruumide ümberkohendamine (nt et saaks teha siiditrükki). Sündmusi ei ole veel ette planeerinud, eks palju oleneb sellest, kuidas asi käima läheb ja ära tasub. Ühe asjana oleme kaalunud Mood-Performance-Tantsu kandumist tehase ruumidesse.

KNOW-HOW: LOOMEINKUBAATOR

Maarja Mänd

Tartust, väiksest puust linnast, on ühtäkki saanud eurolinn. Vähemasti nii näib see olevat seal, kus puhuvad kultuurituuled, sest kui eile veel juureldi, mis on „loomemajandus“, kuhu teha kultuuritehast või kuidas pakkuda kultuu-riinimestele know-how-d, siis täna pole ükski nimetatuist küsimärk. Loomemajanduse terminoloogia on edukalt kultuuriinimeste argikeelde lõimitud, endisesse pärmivabrikusse Ülejõel toimiv Kultuuritehas rajatud ning loomemajanduskeskus moodustatud. Viimase alt alustab peagi tööd loomeinkubaator, mis hakkab pakkuma tuge alustavatele loome-ettevõtjatele, et linna kultuurielu ei peaks vaibuma puudulike teadmiste või väheste bürokraatlike oskuste tõttu maailmas, kus kunstiteosega kaasneb projekt, eelarve ning lõpuks ka aruanne.
Loomemajanduskeskuse ning loomeinkubaatori võimalustest rääkisid Tartu linnavalitsuse kultuuriosakonna juhataja Raul Oreškin ning loomemajanduse koordinaator Katriin Fisch-Uibopuu.

Mis on Tartu loomemajanduskeskus? Milleks ja kellele see loodud on?
Katriin Fisch-Uibopuu: Tartu loomemajanduskeskuse eesmärgiks on loomemajanduse alase informatsiooni jagamine ja loomemajanduse valdkonna ettevõtluse kasvu kiirendamine Tartus. Alguses tegutseb keskus eelkõige inkubaatorina, kus pakutakse alustavatele ettevõtjatele vajalikke teadmisi ja vahendeid ning koostöövõimalusi. Tartu loomemajanduskeskus rajatakse aadressidel Kalevi 13, 15 ja 17 asuvatesse hoonetesse, mis võetakse kasutusele järk-järgult. 2009. aaasta jaanuaris avatakse aadressil Kalevi 13 asuvas hoones loomeinkubaator.

Inkubaatoris hautakse lambi all tibusid välja. Mis on loomeinkubaator? Loomeinimeste haudeaparaat? Kas linna roll on seejuures justkui kanaema oma?
KF-U: Loomeinkubaatori näol on tegemist loovettevõtjaid soosiva turvalise keskkonnaga, kus nõustamise abil püütakse vähendada ettevõtlusriske. Loomeinkubaator pakub soodsatel tingimustel üüritavaid ruume, mis on varustatud wi-fi ühendusega. 2009. aasta esimesel poolel valmib Tartu loomemajanduskeskuse koduleht, mille kaudu on inkubatsiooniteenuse saajatel võimalik oma teenuseid ja tooteid turustada. Samuti on teenuse saajatele ette nähtud ettevõtluskoolitus (sh nõustamine äri- ja turundusplaanide koostamisel, juriidilise isiku moodustamisel, juhtimises ja personaliplaneerimisel ning rahastamisallikate leidmisel ja projektide kirjutamisel).

Raul Oreškin: Terminoloogia osas püüdsime vaadelda juba olemasolevat tekkinud praktikat Eestis ning avastasime isegi üllatusena, et valdkonnas kasutatavaid termineid mõistetakse erinevates institutsioonides lausa vastandlikult. Abi ei saanud ka Keelenõuandlast, mistõttu püüdsime jääda nende mõistete juurde, mis täna on juba kasutust leidnud, et mitte eksitada potentsiaalseid huvilisi uute sõnaühendite või leidsõnadega. Tänaseks toimunud diskursusel on loomeinkubaatori mõiste saanud minu arvates üsna selge sisu: pakkuda loovettevõtjatele vajalikke tugistruktuure ja abi toimetulekuks oma ettevõtlusega alustamiseks. Linna roll on välja selgitada, millist abi alustavad loovettevõtjad vajavad ning seda pakkudes parendada loomeinimeste majanduslikku toimetulekut.

Kellele loomeinkubaator suunatud on? Üldiselt alustatavatele ettevõtjatele, kuid kas inkubatsiooni toetust võivad taotleda ka juba tegutsevad (edukad) ettevõtted?
KF-U: Üldiselt määratletakse inkubatsioonina protsessi, mis aitab vähendada alustavate ettevõtete ebaõnnestumisriske. Seega konkursile on oodatud kandideerima isikud, kellel on äriidee ja kes vajavad ettevõtte käivitamiseks soodsat keskkonda ja professionaalseid tugiteenuseid ning kelle ettevõtte esmasest registreerimisest ei ole möödunud rohkem kui kaks aastat.

Milleks arendada loomemajandust läbi inkubaatorite? Kas sellises kultuurikantsis kui Tartu ei ole pinnas küllalt viljakas, et loomemajandus ise õitsele läheks?
KF-U: Igasuguse ettevõtlusega alustamine on seotud riskidega, loomevaldkonnas on riskid tihti isegi suuremad, inkubatsiooni eesmärk on kergendada loomeinimestel oma ärilise väljundiga ideede teostamist.

RO: Tartus läbiviidud alusuuringud näitavad, et nii alustaval kui ka juba tegutseval loovettevõtjal napib teadmisi ettevõtlusega alustamiseks. Kultuuriosakonna poolt Tartu Kõrgema Kunstikooli, H. Elleri nimelise muusikakooli ja TÜ maalikunsti osakonna tudengite seas läbi viidud küsitlusest selgus tudengite huvi eraettevõtluse vastu, kuid sealjuures ka nende haridusalane napp ettevalmistus selleks. Enamus kunsti-tudengitest leidis, et oleks hea, kui nad saaksid ettevõtlusega tegelema hakates läbida inkubatsiooniperioodi.
Inkubatsioonivajaduse uuringu põhjal saame väita, et loovettevõtluse alustamisega seotud peamised raskused on teadmiste osas: juriidiliste teadmiste vähesus, üldiste ettevõtlusalaste teadmiste vähesus ja ettevõtluse toetusvõimalustega seotud teadmiste vähesus.
Materiaalsete raskuste osas domineerisid alustamishetkel rahaliste vahendite nappus, rahaliste vahendite hankimise keerukus ja vajaliku erialase kvalifikatsiooniga töötajate puudumine.
Juba tegutsevatel loovettevõtetel on probleemseks jäänud vähesed teadmised välisturule sisenemise kohta.
Siit koorubki välja loodavas loomemajanduskeskuses pakutavate teenuste ja koolituste spekter. Kas me nimetame seda paketti inkubaatoriks või hakkame tulevikus nimetama kuidagi teisiti, on hetkel teisejärguline küsimus. Oluline on pakkuda huvilistele mitmekülgset abi, et luua paremad tingimused loovettevõtlusega tegelemiseks.
Perioodiks 2007–2013 on loomemajanduse arendamine kuulutatud Euroopa Liidus tervikuna prioriteetseks valdkonnaks. See tähendab ka tegelikult ju seda, et antud valdkonnale avanevad teatud finantsmehhanismid. Oluline on Tartu loomeinimeste teadlikkust valdkonnas tõsta, et tekiks konkurentsivõimeline potentsiaal välisrahade taotlemiseks oma eesmärkide elluviimiseks. Eks loomulikult peame sellisel juhul olema kursis ka Euroopas levinud loometerminoloogiaga, et mõista, millised võimalused valdkonnale avanevad.

Kas on andmeid, et reaalselt mõni potentsiaalselt viljakas idee on omadega rappa jooksnud puhtalt oskuste puudumise tõttu?
KF-U: Ma kardan, et paljud ideed jäävad maailmas teostamata mingite oskuste puudumise tõttu. Inkubaatori eesmärk on aga aidata teostuda nendel ideedel, millel on ettevõtluspotentsiaal, traditsioonilised kultuuriinstitutsioonid jäävad tegutsema endistel printsiipidel st riigi või kohaliku omavalitsuse toel, nende eesmärk ei ole kasumi teenimine.

Nüüdseks vanas Pärmivabrikus resideeruva Tartu Kultuuritehase ava(likusta)mise eel küsis Kaisa Eiche Müürilehe 3ndas numbris Madis Mikkorilt, kas inkubaator ning tehas võiksid samas hoones eksisteerida, kas-või ressursside kokkuhoiu mõttes. Mikkor leidis, et Pärmivabriku kvartalis leiaks linna poolt pakutava inkubatsiooni teenuse saajad õige rakenduse. Reaalsuses asuvad Pärmivabrik ning Inkubaator teine teiselpool jõge - kas see on teadlik valik? Millised võiksid olla kokkupuutekohad Inkubaatori ja Kultuuritehase vahel?
RO: Kultuuriosakond on Kultuuritehase eestvedajatega (Madis ja Kaisa) kohtunud ning kokku leppinud nii organisatsioonide tegevus-alade piirid kui ka tulevase võimaliku koostöö. Kultuuritehas tagab loomeinimestele vajaliku klasterdumise, piiritlemata seeläbi nende juriidilist tegevusvormi. Kultuuritehasesse võivad kuuluda nii eraisikud, seltsingud, kolmanda sektori esindajad, kes vajavad oma tegevuseks nii ruume kui ka võimalikku omavahelist koostööd. Loomemajanduskeskus on suunatud pigem alustavatele kultuuriettevõtjatele (FIEd ja äriühingud) vajalike tugistruktuuride pakkumiseks, võimalike äririskide maandamisel.
Koostöö osas võib välja tuua mitmeid aspekte. Nt kultuuritehases tegutsevad eraisikud ja seltsingud, kes on tulevikus huvitatud ettevõtlusega tegelemisest, võivad järgmise sammuna kandideerida loomemajanduskeskuse inkubatsiooniteenuse saamiseks ning seda ka juhul, kui nad ei vaja füüsilisi ruume Kalevi tänava hoonetes. Võimalik on edasi tegutseda Kultuuritehases, kuid saada vajalikke koolitusi ja nõustamist loomemajanduskeskuses. Suuremõõtmeliste ruumide olemasolu tõttu Kultuuritehases on võimalik koostöös loomemajanduskeskusega seal välja ehitada loovettevõtjatele vajalikud tootmisruumid või kasutada näituste ja sündmuste ning tootetutvustuste ja kultuurimesside korraldamiseks Kultuuritehase ruume.

Milline on üleüldine kokkupuutepunkt Inkubaatori ning juba tegutsevate loomeorganisatsioonide vahel?
KF-U: Kultuuriorganisatsioonide peamine eesmärk on tagada edukas loomeprotsess ja loomingu vahendamine publikule. Mistõttu kultuuriorganisatsioonid vajavad ühelt poolt inimesi, kes tunneks konkreetset loome valdkonda ning selle kunstimeisterlikkuse standardeid, aga ka neid, kes mõistaksid organisatsiooni turumajanduslikke toimimisprintsiipe. Ilmselt võiks loomemajanduskeskus edaspidi nõustada kultuuriorganisatsioone eelarve- ja turundusplaanide koostamisel, juhtimises ja personaliplaneerimisel ning rahastamisallikate leidmisel ja projektide kirjutamisel.

Tallinnas toimib Ettevõtlusinkubaator juba pikemat aega. Millised on kokkupuutepunktid? Saab Tallinnast vajalikku know-how'd või tuleb see kuskilt mujalt?
RO: Vajaliku teadmuse oleme saanud läbi mitmete rahvusvaheliste projektide, mida viimastel aastatel on kultuuriosakond koordineerinud. Mainida võiks neist näitena osalemist projektis Nordic Model for Creative Industries Development Center, kus lisaks Tartule osalesid veel Turu (Soome) ja Bergeni (Norra) omavalitsused. Kolme linna koostöö eesmärk oli määratleda sobivaimad vahendid loomemajanduse arendamiseks Põhjamaades, et aidata piirkondadel juba olemasolevat loomemajandusalast potentsiaali paremini kasutada. Projekti käigus töötati rahvusvaheliste ekspertide abiga välja loomemajanduse strateegiad kõigile kolmele linnale ja pandi kokku käsiraamat, andmaks juhiseid loomemajanduse arendamiseks ka teistele Põhjamaade piirkondadele.
Projekti käigus valmisid Tartu jaoks mitmed vajalikud uuringud, mis omakorda ongi olnud vundamendiks loomemajanduskeskuse käivitamisel.
Samuti on olnud väga hea koostöö Tallinna Ettevõtlusinkubaatori, Tartu Ärinõuandla ning Tartu Ülikooli ettevõtluskeskusega, et arvestada võimalike kogemustega ning kohandada neid Tartu vajadustega. Kõigi mainitud institutsioonidega on plaanis ka edaspidi tihedat koostööd teha.

Kui saabub sügis ja on nö tibude lugemise aeg, siis millised on oodatavad tulemused? Ehk kui projekt edukalt tööle läheb, siis millised on pikas perspektiivis eeldatavad tulemused? Mis on Tartu loomemajanduse maastikul inkubatsiooni töö tulemusena muutunud? Millised on eeldatavad arengud?
KFU: Loodetavasti on pikas perspektiivis saavutatud olukord, kus loomemajanduse valdkonnas tegutsevad Tartus edukad ettevõtted, nende tõttu on suurenenud tööhõive loovsektoris ning noored loojad ei pea Tartust lahkuma erialase töö ja eneseteostuse tingimuste puudumise tõttu.

RO: Keerulises majandusolukorras on üheks kultuurivaldkonna prioriteediks teiste seas loomemajandus. Tartul on selleks olemas vajalikud intellektuaalsed ressursid – teadus- ja haridusasutused (Tartu Kõrgem Kunstikool, Tartu Ülikool, Eesti Maaülikool) ning mitmed kutseõppeasutused (Elleri nim. muusikakool, Tartu Kunstikool, Tartu Kutsehariduskeskus jt). Samuti on Tartus ettevõtlust toetavad tugistruktuurid nagu Ärinõuandla ja TÜ Ettevõtluskeskus.
Sellele potentsiaalile toetudes loob Tartu loomemajanduskeskus eeldused loov-ettevõtlusega alustamiseks. Ühtlasi võimaldab loomemajanduskeskus oma läheduse tõttu kesklinnale kui kultuuri- ja ettevõtlus-keskkonnale, tagada loovettevõtjatele vajaliku võrgustumise. Samuti on keskusel head võimalused linnaplaneerimise seisukohalt tulevase loomeklastri tekkeks.
Oodatava tulemusena kasvab loomeinimeste majanduslik toimetulek ning samuti parem loovtööstuse toodete vahendamine (näit tarbegraafika, disain jpm) neid vajavatele ettevõtetele. Loomulikult eeldame, et tekib juurde edukalt tegutsevaid loovettevõtteid ning uusi töökohti.

Vaata ka www.tartu.ee/loomemajandus

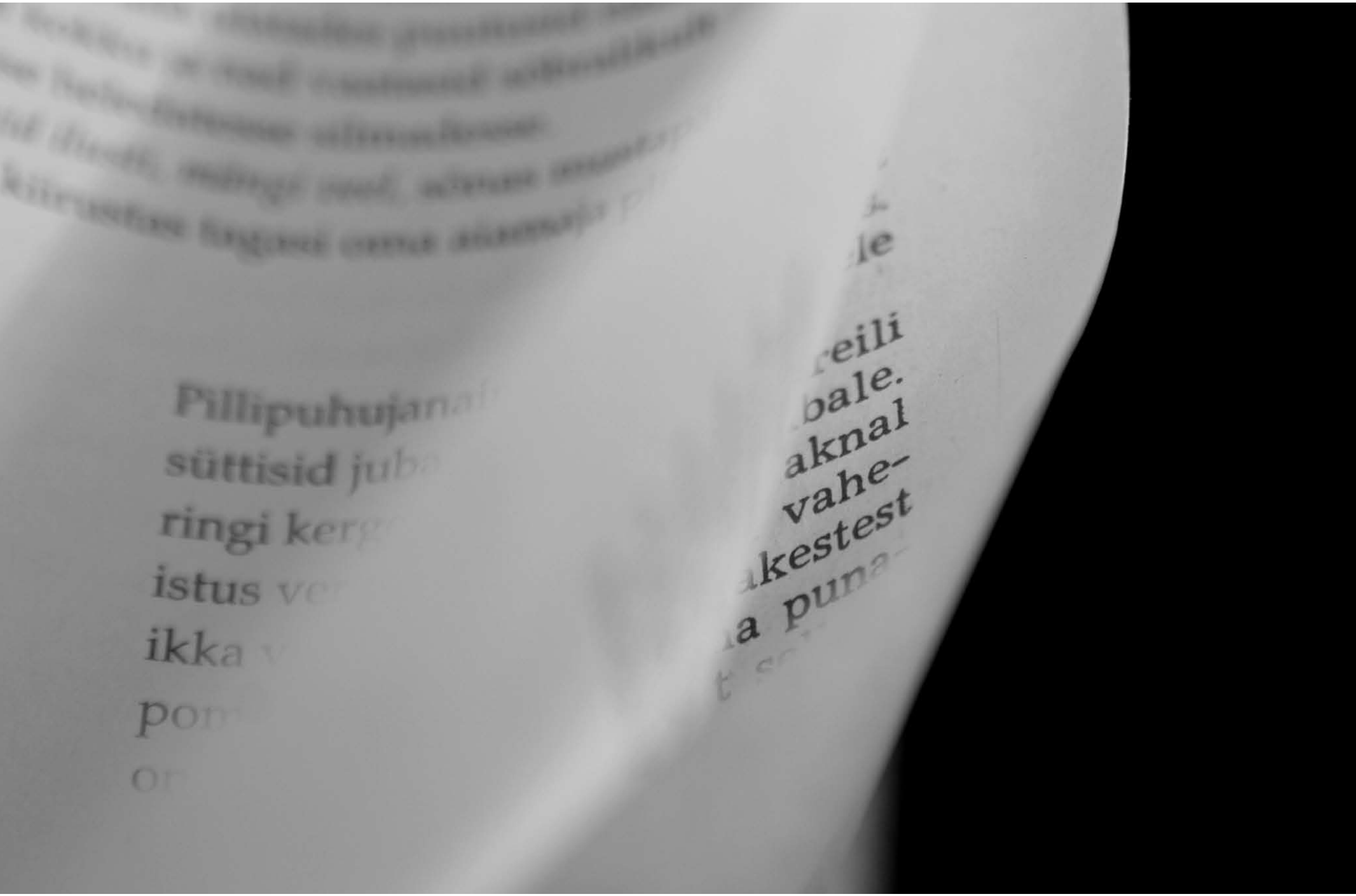

Seeria: Text sex. 7 Love Affairs (2008) ; anna hints
Kristiina Kafka ja Franz Ehin „Ameerika pillipuhujanaine. Protsess pommipanijanaine ja loss.“
Neerud olemas, maks olemas, selgroog nähtav, kuklavolt 1,4, dikteeris hetkemoe järgi üpris lühike, vaevalt puusadeni härra Pollunder. „Jah, raamatu ilmumist toetas Eesti Kultuurkapital.“

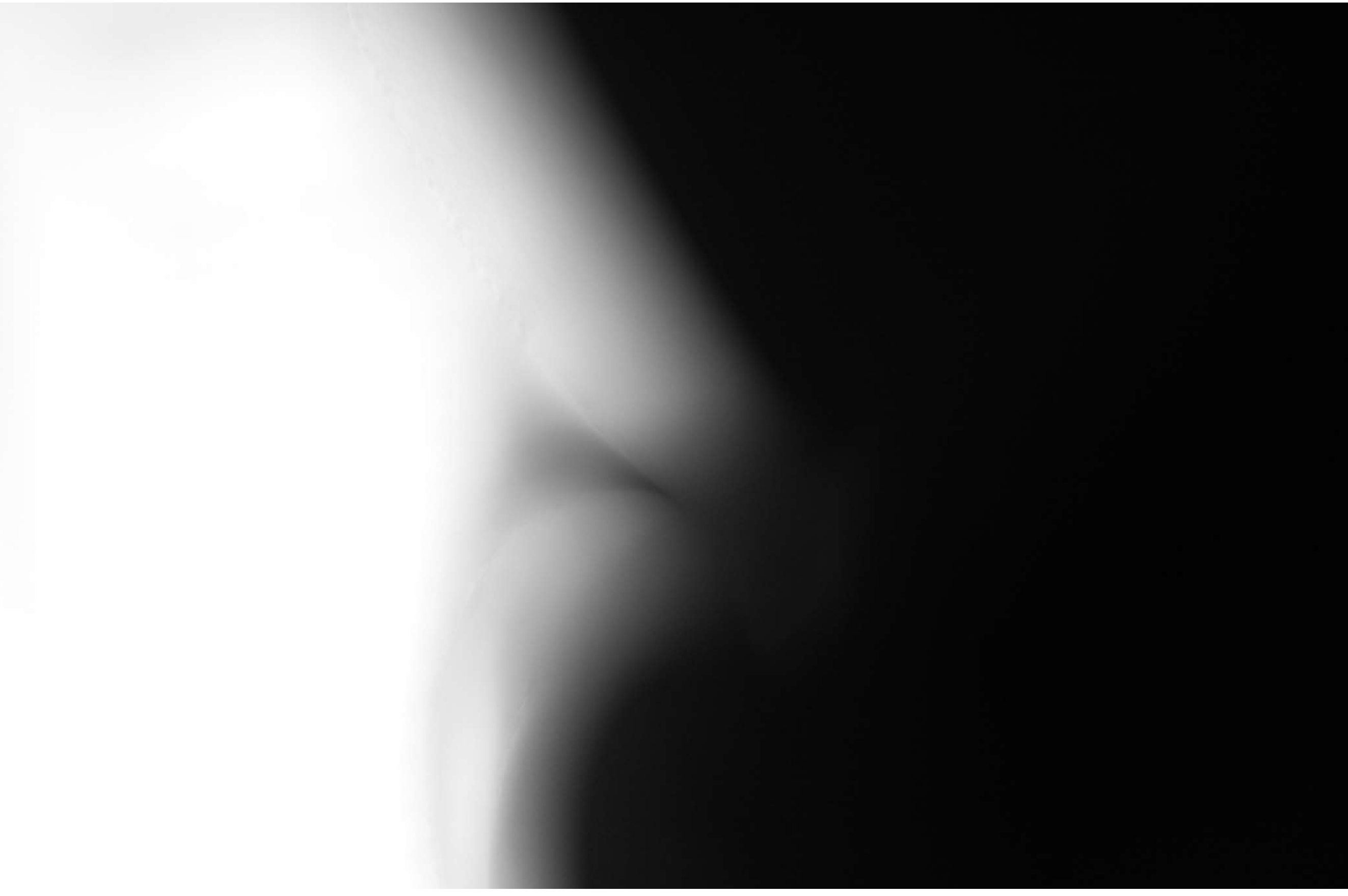

Seeria: Text sex. 7 Love Affairs (2008) ; anna hints
Hando Sontag ja Susan Runnel „Mõistatused fotograafiast“
Fotograafiaga käib kaasas lammas. Maalikunst oli algusest peale petetud piiga, sest tegu on kauni kunstiga.

KASHÈL

vestles Ivar Põllu, kokku kirjutas Maarja Mänd

Päris paljud teavad Sind, aga ei tea, mis mees Sa oled. Kui ma teeks Sinuga intervjuu, siis kellega see oleks? Kas DJ või peokorraldaja või slaidi-impeeriumi omanikuga?
Miks slaidi-impeerium? Lihtsalt mina jäin siia viimasena oma asjadega. Ma ei ole seda impeeriumit loonud. Esialgu olen ma pereinimene ja alles seejärel kultuuritegelane. Olen integreerija või integraator. Ma integreerin inimesi audiovisuaalsesse maailma. Minu töö eesmärgiks on vaimse elu arendamine, elektroonilise muusika nutikuse propageerimine ja Tartu noortele vaba aja veetmise võimaluste loomine ning erinevate Eestis elavate rahvusgruppide integreerimine ühtsesse kultuuriruumi läbi muusika. Peol tuleb käia nagu kloostris või kirikus, sest võibolla kunst ja kultuur ongi Eestis religiooniks. Muusika ja looming ühendab meid, suhtlemine teeb ajud lahti!

Kuidas Sa üldse oma tegemiste peale sattusid?
See sai alguse 10 aastat tagasi, kui ma osalesin Jõhvis väiksel elektroonilise muusika festivalil, kus oli 3-4 esinejat ja palju räppareid. Aitasin seal asju korraldada ja hakkasin aru saama, et mul on ideed, mis kooskõlastuvad nende tegemistega. Pakkusin ideid ja need hakkasid tööle, meeldisid rahvale ja nendele hakati reageerima – et oojaa!
Järgmine projekt oli 1999. aastal Gen 2000, kus oli festival, näitus, workshopid ja mitu kontserti korraga. Seal hakkasin juba kõiges rohkem osalema: hakkasin kujundama ja mängisin oma esimese DJ-seti, minuga esines esimest korda MC, kes laulis muusikale peale.
See oli ebatavaline muusika, sest tol ajal kuulati hardcore gabberit või rock-punki, aga mina esitasin nujazzi ja trip hopi, millele MC laulis ja luges teksti peale. Inimesed ei teadnud, kuidas sellele reageerida. Tallinna mehed, kes samal ajal esinesid, ütlesid, et ei osanud arvatagi, et selline muusika võiks Jõhvis kõlada. Küsisid, kust ma pärit oled? Kust ma siia oled tulnud? Ma ütlesin, et olen kohalik…
See oligi see aeg, kus drum'n'base hakkas pidudele tulema. See oli uskumatu, et paljud noored eelistasid minna klubisse, tarbida Ecstasyt, kui nende vanemad käisid kord nädalas kirikus. Alguses oli seal muusikat mängida väga tore, aga siis ma hakkasin vaatama, kuidas inimesed nendel üritustel käituvad: rahvas muudkui hüppab ja tantsib, kõik on justkui okei. Aga teiselt poolt: nad pole adekvaatsed. Ma saan aru, kui kuulata muusikat ja suhelda omavahel, siis see on väga huvitav, aga kui tuleb terve kari, kes lihtsalt hüppab üles-alla, siis ei tahagi selliselt muusikat enam mängida. Juba 2001. aastal hakkasin mõtlema, et kuidas saaks mitte lihtsalt pidu teha, vaid üritust, kus toimuks kultuurne suhtlemine, kus inimesed saaksid peale kõvasti mängiva muusika ka omavahel rääkida, näidata oma pilte, joonistada graffitit või teha näitust, kui see võimalik on.
Tegin selliseid üritusi Tallinnas paar korda. Jõhvis eriti palju ei jõudnudki teha, sest kolisin varsti Tartusse ja hakkasin siin tegema, aga juba sellises ebatavalises formaadis. Kutsusime muusikud koos DJ-dega esinema ja asi hakkas ise arenema, erinevad kunstiharud hakkasid kokku kleepuma. Me nimetasime neid üritusi iga kord erinevalt – olid Flashbackid, mis toimuvad siiamaani, sõber Roman pani alguse Love Sessionitele, lisaks olid ühekordsed projektid, millele andsin nime, kuhu kutsusin tantsijad oma kava vaikselt tegema, kus muusikud mängisid DJ-dega kaasa, olid ka vokaalid ja MC-d. Näiteks tegime paar projekti Sofia Rubinaga tol ajal. Rokiklubi Roland Sütiga tegime Sadamateatris mitu projekti, kus tegin valguse, korraldasin live'i, kutsusin vokaalid, mõned räppard… Sellises formaadis, nagu nad siiani on arenenud, hakkasid need üritused pihta just Sadamateatris.

Aga mingil ajal olid Sa ka Varjendis?
Mulle ei meeldinud alguses Varjend oma sisu tõttu. Kui ma sinna läksin, siis Roland oli parasjagu ise Taanis ning kohapeal oli asendusinimene – asi hakkas juba käest ära minema. Seal käisid narkodiilerid ja mulle see ei meeldinud, et inimesed tulevad peole jälle tablettide peal hängima, pulbrit nuusutama. Ma nägin sellist õudukat, et ma ei tahagi sellest mõelda.
Ma tegin seal küll mõned peod ja mängisin muusikat mitte tavapärastes formaatides nagu drum'n'base ja techno, vaid just nujazzi, funki, latiinot – sellist, mida tavaliselt klubides ei mängita. Ma olen tüdinud sellest klubide tavalisest drum'n'base'ist, mis on nii popiks läinud. Parem on teha oma pidu ja panna sellist muusikat, mis sulle ja su sõpradele meeldib, meeldib ka sõprade sõpradele.

Kuidas Sa visuaalide peale sattusid?
Visuaalidega hakkasin tegelema ka 10 aastat tagasi. Mõned vanemad tegelased nagu Maksim Surin õpetasid mulle, kuidas visuaalselt kujundada ruumi või lava, ning sealt hakkas kõik arenema. Tegelikult ma sain aru, et head ja ilusad ideed tulevad korraga mitmesse pähe – tuleb otsast pihta hakata ning edasi toimuvad arengud juba iseenesest. Avastasime, et slaidikile peale saab joonistada, neid kilesid saab põletada, teha maatriksit… Erinevaid tehnikaid on piiramatult ning iga inimese peas on oma tehnika – ta võib välja mõelda, kuidas neid väikseid pilte joonistada või maalida või printida või kraapida, võib erinevaid tehnikaid sünteesida.
Need aparaadid ise on ka erinevad, nad pole sama firma omad. Mõnel saab fookust muuta, mõni on väga manuaalne – paned rusikaga, siis hakkab tööle, nagu nõukogude tehnika ikka. Aga nendega võib mängida. Kunagi kui vanad sõbrad siia tagasi rändavad, siis pühendame natuke rohkem aega sellele, et näidata, mis nende masinatega kõik teha saab. Nad küll tegelevad rohkem arvutigraafika ja videoprojektsiooniga, aga siiani joonistavad ka klaasi peale. Panevad suhkrut ja värvi peale või kasvõi sülitavad sinna värvi sisse – väiksed momendid projektsiooni peal on suurendatult väga huvitavad.
Ma ei tea, kuidas see juhtus nii, et mina olen praegu ainukesena jäänud siia nendega tegelema. Mõned teised tegelased Tallinnast on ka, kes joonistavad slaide, kuid ainult mõned. Sest kõik aparaadid on tegelikult Eestist otsa saanud. Peaks kuskile mujale minema, et neid osta. Ma käisin Inglismaal, soetasin seal mitu aparaati, Saksamaalt tõin päris mitu tükki. Ma ei ole neid kõiki kokku lugenud, mis mul on, aga ma tean, et praegu on 4 tükki, mis on eriti vastupidavad ja sobivad igale poole, pole erilised mürakad. 12 on kokku, mis töötavad, ja kümmet peab veel hooldama ja renoveerima. Nad on hästi vastupidavad, aga kui ruumis on vähe õhku ning palav ja projektor on kuskil lae all, siis ta kuumeneb ikka jõhkralt, propeller sulab ära või mootor läheb tuksi, pirnid põlevad läbi. Neid tuleb ikka alati hooldada.

Sa oled teinud üritusi vist peaaegu kõigis Tartu kohtades, vähemalt enamuses. "Korralikes" diskoteekides vist mitte?
Just need korralikud diskoteegid, kus mängitakse klubimuusikat, ei meeldi. Muusika meeldib mulle isiklikult küll, aga see formaat, kuidas seda tehakse, see mulle ei sobi. Vilkurid igale poole, strobod silmadesse, jõhker tehno – tõns-tõns! – okei, see muusika võib kõlada kuskil teises olukorras, kuid selles kastmes,

nagu seda suurtes klubides antakse, ei ole ta see.

Samas hakkab nendesse klubidesse imbuma see nö alternatiivne muusika, mida teie armastate… Viimasel ajal on Tartus eriti palju olnud dubi-pidusid. Liiga palju.
Don Erikson ja vanad tegijad hakkasid seda muusikat juba ammu igal pool mängima, mina nende hulgas. Esimene projekt, kus ma dubi mängisin, oli Vicious Sensibass. Tegime seda Sadamateatris, kus suures saalis oli punk-rock muusika ja fuajees-kohvikus dub, mängisid trummar, tromboon, Sofia Rubina laulis ja MC-d Narvast laulsid ja lugesid segakeeles peale nii, et keegi sellest aru ei saanud. Tuttavad, kes tulid Ida-Virumaalt kuulama, istusid suud lahti ja imestasid, kuidas see on võimalik, et sellist muusikat mängitakse klubis: inimesed laulavad DJ järgi, muusikud mängivad peale – see on midagi erilist.

Aga miks on dubstep ja dub nii populaarseks saanud?
Mõned on jõudnud selleni näiteks läbi tehno, läbi drum'n'base''i või reggae-muusika. Või neile lihtsalt meeldib selle kõla… Alguses, kui dub läänest siia massiliselt tuli, siis ei reageeritud sellele positiivselt, vaid leiti, et see on liiga aeglane. Aasta pärast leiti, et kuule - see on kuum sõna! Mul oli veidi seda muusikat ning tekkis mõte, et kuna dubstep on hõreda kõlaga, siis sinna vahele saab igasuguseid pille kõlama panna. Dubil on hästi stabiilne rütm ja mõnus bassiliin - ka sinna vahele võib pille panna. Kuulasin veel dubstepi ja leidsin, et sel on veelgi rohkem ruumi: see on elektrooniline ning selle tausta peal kõlavad muusikud veelgi paremini - kooskõla on mõnus ja mahlakas.
Alguses tegin trummarite Flashmobi – see on, kui inimesed satuvad korraga ühte kohta ja hakkavad koos midagi ebatavalist proovima –, kus hakkasingi dubi ja dubstepi mängima. Ja trummarid avastasid, et see on hea rütm, kõlab hästi - mängime nüüd! Kuskil kümmekond inimest, kes tulid Place'i terrassile seda muusikat tegema, neile väga meeldis ja tekkis hea õhkkond.

Aga mis saab edasi? Mis suunas need klubid ja peod liiguvad?
Süntees, ainult süntees. Kõik, mida tehakse on puhas süntees – igasugu rütmid ja stiilid pannakse kokku ja sellest luuaksegi midagi muud, justnagu dubstep. Dubstepi põhi on ju dubist, nagu ka house on dubi põhjal – kui ta tekkis, oli ta lihtsalt väga moes ning elab siiani. Drum'n'base tekkis ka osaliselt dubi peal, arenes väga kõvasti ja eksisteerib siiani. Dubstep on siiani muteerunud nii kiiresti ja nii järsku, et muutus veelgi kiiremini populaarseks kui drum'n'base. Varsti tekib jälle mingi uus kõla – on tegelikult juba tekkinud, lihtsalt inimesed ei pane seda tähele – electropop ja sündipop peaks lihtsalt pakendit vahetama.

Kui alles oli selline 80ndate sündipopi järgi tegemine, siis äkki hakkavad nüüd tulema koledad 90ndate saundid?
Võibolla jah. Aga paralleelselt arenevad teised asjad ka. Teised stiilid eksisteerivad ja muudavad üksteist, täiendavad, muteerivad, sünteesivad. Muusikaookean on nii suur, et mina ei kujutagi ette, mis võib juhtuda näiteks järgmisel aastal.

Aga mis saab Sinust edasi? Oma klubi ei taha teha?
Mul ei ole nii palju ressursse ja mina üksi ei jõua küll kõike teha. Tahaksin küll muidu ja on ka inimesi, kes tahaksid kaasa lüüa, aga praegu nad pühendavad oma aega muudele asjadele. Ja kui luua, siis luua Tartusse, aga siin on jälle nii palju neid klubisid, et ma ei taha sel alal kellegagi küll konkureerima hakata. Konkurentsi ma ei salli, ainult koostööd ja sõprust, sest muud moodi ei saagi omavahel suhelda. Kui keegi teeb minuga samal päeval pidu, siis ma salaja teen priipääsme, et kõik inimesed tuleksid minu klubisse? Seda ma küll ei taha. Sellepärast ma käingi klubist klubisse, et inimesed käiksid kõikides kohtades ja kuulaksid muusikat. Teatud inimestele meeldib GenKlubi, aga teistele jälle ei meeldi, nad käivad Trehvis või Tallinnas.
Tallinnasse ja Illusiooni ma küll ei jõudnud õigel ajal vist. Või nad lihtsalt ei võta mind omaks. Ma ei sihi ka sinna. Tahaksin koostööd teha küll, aga seal saab ainult nende kastmes teha – seal ei ole ruumi iseseisvusele ja oma tegemisele. Selline tegemine nõuab rohkem vaba ruumi.
Ja tegelikult ma olen DJ-ks olemisest natuke väsinud. Olen juba päris mitu aastat sellega tegelenud, aga uut materjali pole. Mul pole selliseid võimalusi nagu raadio-DJ-del, kes saavad muusika niisama kätte. Ma väga siiralt hoolin sellest muusikast, mida ma inimestele mängin. Mul ei ole tuhandeid plaate, millelt valida parimaid lugusid, vaid ma otsin just need lood, mis on kõige õigemad, mida ma tahaksin rahvale esitada. Mul ei ole lihtsalt sel aastal olnud piisavalt aega, et pühenduda DJ-tegemistele. Ma tean, et selles muusika-ookeanis on materjali küllaga võtta ja kasutada, kuid mul puudub lihtsalt ligipääs.

Praegu on neid toimumispaiku Tartus plahvatuslikult palju saanud, mis on väga lahe. Kas neid jääbki nii palju, mis sa arvad?
Kui see jääb samaks, oleks väga hea. Ma väga loodan, et GenKlubi elab veel aastaid siin Tartus. Neid ei saa kuidagi eraldi võtta ja vaadata.

Aga Pärmivabrik?
Ma väga kardan, et see on ajutine värk. Tahaksin küll seal mõnda projekti käima lükata, aga teed aasta näiteks selle nimel tööd ja hakkad lõpuks oma projekti püsti saama ning siis – kuulge poisid, aitäh! Headaega! Ja keegi ei ütle, mis on ja kuidas on. Mitmeks aastaks Pärmivabrik anti – kaheks aastaks? Viieks? Mida kinnisvara arendajad mõtlevad? Mis neile võib pähe tulla? Nemad tahavad sellest kiiresti kasu saada ja ei vaatagi tulevikku.
Mina arvan, et sellest kohast võiks kultuurikeskus saada, seal võiks väga palju asju toimuda, mis hakkaks turiste meelitama. Näiteks Birminghamis, kus ma tükk aega elasin, oli Custard Factory - vana vabrikuhoone, kus juba aastaid kultuur keeb – tõeline kultuurikatel. Päeval on seal workshopid, galeriid, käsitöökauplused ja kohvik, baar, õhtul tehakse kahekordne ilusasti sisustatud klubi lahti, kus küllaltki tuntud inglise muusikud esinemas käivad. Inglismaal pole need ehitised nii koledad kui nõuka ajal. Majad ehitati vastupidavaks: sina said elada, sinu lapsed said elada, võibolla lapselapsed hakkasid vaikselt mõtlema, et äkki peaks katust vahetama. Ei tehtud sellist sohki nagu meie kinnisvara arendajad teevad, kes tahavad paari aastaga kogu raha tagasi saada. Seal seisavad majad püsti, aga meil siin lagunevad. See on postsovjetlik suhtumine. Nõukogude ajal oli kõik peale sunnitud, keegi ei tahtnud vabatahtlikult midagi teha, sest laiskus oli kontides, nüüd aga tahetakse kõik seevastu hästi ruttu püsti saada. Aga kõike ei saa nii ruttu teha. Seetõttu oleks mul väga kahju, kui Pärmivabrikust ei saaks Kultuuritehast.
Seda saab ju restaureerida: tal on korralikud seinad, korralik vundament ja korsten. Lihtsalt katust peab esialgu vahetama ja seest tasapisi korda tegema. See on lihtsalt aja ja raha küsimus. Kui see kohe käima lükata, siis 10 aasta pärast tõmbab see siia rohkem turiste: tulevad Tartusse ja teavad – Pärmikas! Inimesed teavad, et see on veel üks koht Tartus, kus vaadata pilte, näitusi, osta käsitööd, osaleda workshoppides, kus saab õhtul tulla live'e vaatama, muusikat kuulama, tantsima, jooki jooma. Vaatame, aeg näitab.

SPEKTER: Music-Meets-Art
Projekt, kuhu on kaasatud huvilised kogu Eestist, aga ka mujalt Baltikumist (Riia, Liepaja, Vilnius, Peterburg, Helsingi). Sisuliselt on vaatluse all muutused tänapäeva muusikas: stiilide nagu dub, latin, funk, nujazz, afrobeat süntees ning muteerimine. Tegevus on suunatud uue põlvkonna tantsumuusika formaadi loomiseks: see on improvisatsiooniline tantsukontsert, millest võtavad osa muusikud, DJ-d, kunstnikud ning tantsijad. See on justkui sünteesirida, kus laval asetleidva actioni saatel improviseerib ansambel luues unikaalse kõla, kunstnikud loovad kaasaegse tehnoloogia abil visuaalefekte, maalivad neid ekraanidel. Tule löö kaasa ning hoia audivisuaalset kultuuri kõrgel!

FLASHBACK
Flashback on sündinud diskoteekide ajastu loojangul vanade sõprade backyard peona. Igal üritusel jälgitakse ühte erikaliibrilise tantsumuusika formaati: house/latino, jungle/dubstep.
Uuele diskoformaadile panid aluse kohalikud noored DJ-d, MC-d ja muusikud: kuni DJ teeb visuaalefektidega rikastatud keskkonnas valikuid, improviseerivad muusikud live'is remake'e kuuldud teemadel.

MTÜ SENSIBASS ja ettevõtmised nagu Dubbers Delight või SPEKTER on avatud projektid! Kui kellelgi on huvi või ideid (muusika, tants, lavakujundus, projektsioonid-valgused, näitu-sed...), siis ollakse alati valmis koostööks!

KASHÈL
DJ / promoter / initiator of movement / visuals
Smart Sound Spectrum Estonia
http://ssspectrum.net

VAPPER KALEV

Jaan-Jürgen Klaus

Põllu-Ruus (Müürileht 2), Ruus-Nimetu (Müürileht 3), Nimetu-Klaus (Müürileht 4). Ahelintervjuude järg on 5ndas numbris Kalev Vapperi käes.

Et kuidas siis Vapperite peres meeleolud enne algavat sügist on, ühesõnaga kuidas ja kus Sa puhkasid?
Heihoo, heihoo, meeleolud on laes nagu alati – justkui soe õhk või kärbsed. Käisime suvel lastega mitu korda Tallinnas Nõmmel, isa suvekodus Paatsalus ning veetsime õndsad päevad Muhumaal. Päevad olid tittesid ning nendega askeldamist tulvil nagu sünnitusmajad või sõimed. Väga tore ja unikaalne suvi oli!

Kirjanik Wimberg on hiljuti Eesti Ekspressis kirjutanud Tartu linna staatuse muutusest — polevat enam boheemlaslik puulinnak ega ka see päris city. Kuidas määratled Sina Tartut? Mis on muutunud?
Just paar päeva tagasi mõtlesin, et kas nüüd, kus Pläsku ja seda varjav Tasku valmis on, õmmeldakse sinna külge ka ülejäänud kuub ja püksid, pintsak, vest, särk, sokid jne. Ma ei tea, kus seda Tigutorni kandma peaks... Võib-olla peas nagu turbanit! Mulle ta igatahes väga meeldib. Tuletab mingil kummalisel põhjusel Sipelgas Ferda raamatut meelde. Selles osas, mis Tartus muutunud, pole ma aga kahjuks adekvaatne kaasa kõnelema. Kui ma 2001. aastal siia esimest korda tulin, õppisin Maaülikoolis maastikuarhitektuuri ja kõik loengud toimusid kuskil kaugel linnast väljas. Mullateaduse loengusse, mis oli muuseas tänu õppejõud Hugo Roostalule mu kindel lemmik, pidi koguni üle suurte põldude kalpsama ja see oli tohutult väsitav ning troostitu teekond. Alati kui hommikul kooli või hiljem koolist koju jõudsin, olin üleni higine ja nii väsinud, et jäin – siuhh! – magama. Talvel tuli oma teekonnal võidelda ka lume, pakase ning külmaga.
Viimasel ajal meeldib mulle Tartu märksa rohkem!

Kas tärkav Pärmivabrik toob kaasa uue ajastu Tartu kunstielus?
Jah, muidugi! Uus ajastu tuleb mühinal nagu torm! Mis kasu on jalgpallimeeskonnast, mille mängijad kõik mööda eri staadioneid laiali on pillutatud? Äärmisel juhul saavad nad publiku rõõmuks palli jala — või tahaks loota, et vahelduse mõttes ka peaga! — üles ja alla kõksida ning niimoodi isiklikke rekordeid purustada. Aga ka taoline monotoonne ja ruineeriv vaatemäng eeldab juba seda, et kõigil oleks pall.
Kultuuritehases on aga meeskond viimaks ometi ühel väljakul kokku saanud ning kogu tegevus näib ühtäkki kuidagi viljakam ning mõtestatum. Võib-olla mitte kohe, aga pärast korralikku trenni, mängujoonise ja positsioonide paikaloksumist kindlasti!

Kas Tartu meediakunst on kujunemas väljendusjõulisemaks ja saavutamas tõusuvett?
Pean kahjuks tunnistama, et ma ei tea sellisest asjast nagu Tartu meediakunst midagi. Pole kuulnud! Kui sul on infot, et ta tekkima hakkab, siis elan talle heast südamest kaasa ja tahaks tõesti loota, et tast jõuline tegelane sirgub. Titt kasvab ikka kordi kiiremini kui mõni täiskasvanu!

Kavatsed luua Vapperi fotograafiaakadeemia, mis see on ja miks just akadeemia?
Mulle pakuti Tartu Kõrgemas Kunstikoolis pesitseva täienduskoolituse keskuse poolt võimalust nende egiidi alt mingi oma andragoogiline programm kokku panna. Tavaliselt on seal sellised kursused nagu Fotograafia algajatele, Photoshopi kursus või Must-valge fotograafia. Otsustasin, et vormistan oma sealsed askeldused teosena ning hoidun kõigest, mis inimest sisuliselt edasi ei vii. Kasvatus, koolid ja valesti rakendatud pedagoogika suruvad inimese loovuse väga kindlatele sissetallatud radadele ja sealt on seda pagana raske kuhugi lopsaka võsa vahele meelitada. Oma akadeemias püüan seda aga teha. Proovin näidata inimesele kätte otsa, kuidas nüüd ja edaspidi oma loomingulist potentsiaali võimalikult targalt, nutikalt ja veenvalt ära kasutada ning maksma panna. Lõpptulem pannakse 17. detsembril välja näitusele Tartu Kultuuritehase kesksesse saali, nii et mingit tagasiteed pole!
Väljakutse teeb vast küllaltki keeruliseks moment, et kuna see on täienduskoolituskeskuse alt tulev kursus, mis peale kõige muu päädib veel avaliku väljapanekuga, saab koolituse hind olema tublisti kallim kui nt keskmine tudeng endale lubada saaks ning meelitab kokku kontingenti, kel on eeldatavasti märksa teistsugusem taust, huvid ning elustiil. Usun, et on, mida huviga oodata!

Kas Tartu akadeemilisus muutub ka kunsti osaks, tekib uus põlvkond kunstakadeemikuid?
Käisin just äsja Tõnis Mägi kirjutatud oratooriumit kuulamas. Sealt jäi meelde koht, mis kõlas umbes nii:
Kasar: Meil on akadeemilised kraadid...
Mägi: Aga pole taju!
Kasar: Meil on palju teadmisi!
Mägi: Aga vähe aru.
Tundub, et kunst ja teadus vajuvad ajapikku üha rohkem teineteisele kaela. Teaduses nähakse üha enam loovust ning kunstis aritmeetikat, valemeid ja seaduspärasid.

Kuidas suhtud Tartu Filmiakadeemia loomiskavasse ja mis võiks olla selle siht?
Arvan, et kui midagi teha, tuleks seda teha võimalikult hästi ning võimalikult targalt. Mõtlematult tehtud ning lõpuni viimata asjad teevad nukraks ja panevad parimal juhul õlgu kehitama.
Tartu Filmiakadeemia plaan on igati hea, sest kasutab ära ülikoolilinna tudengite suure hulga ning määratu loomingulise reservi. Siht võiks olla taoliste autorite nõu ja jõuga toetamine, tegudele aitamine ja julgustamine, kes sooviksid pakkuda alternatiivset ja radikaalsemat, kuid sellegipoolest igati kvaliteetset alternatiivi n-ö etableerunud filmitoodangule ja tootjatele.

Kes on Tartu meeldejäänum akadeemik ja boheemlane?
Mulle tundub, et see on võib-olla eneselegi vastumeelselt vene kirurg, anatoom ja pedagoog Nikolai Pirogov, kel erinevalt kõigist teistest (isegi Anatolist) lihtsalt pole võimalik omanimeliselt platsilt lahkuda.

Kas Jaan-Jürgen Klausi tulevase filmikogumiku "Boheem Tartu viimased päevad" on hea pealkiri või sobiks paremini "Boheem Tartu viimased kandjad"?
Njah, arvan, et parem on ikka "viimased kandjad", sest siis on lootust, et isegi kui Boheem Tartut enam lausa ei kanta, suudab ta kasvõi käpuli või roomates vaikselt edasi liikuda, ning oma tarvilikud asjad kenasti joonde ajada. Tasa sõuad, kaugele jõuad!

Millal tuleb Vapperi kogumik ja millest see oleks?
Enne surma kindlasti! Usun, et neid tuleb mitmeid ja erinevaid, nii et võib suure kee teha, endale kaela riputada ja prauhh, pikali maha kukkuda! Hetkel tundub kõige käegakatsutavam mõni helikandja, isegi mitu, sest laule on igavene hunnik ja ainus, mida teha tuleks, oleks pill võtta ja kuhugi stuudiosse kõmpida – need vähesed, kes kuulnud, muudkui hurjutavad! –, aga see on mul vist loomuses, et tahan asjad väga põhjalikult ja sügavuti läbi vaagida ja tunnetada. Kui kindlat tärminit pole, leian alati puudujääke, mille kallal nokitseda, või kui mitte just nokitseda, siis kindlasti läbi mõelda.
Minu sukasäärtesse koguneb nii mõndagi erinevat – ajuti löövad agaramad koid sisse ja söövad väärtusetuma ära!

Kuidas suhtud haridusministeeriumi plaani luua Eestisse e-koolid ja virtuaalõppe süsteem?
Huvitav, kuidas virtuaalne kehalise kasvatuse tund välja näeb? Õpetaja kirjuatab msn-i, et minge jookske nüüd sada meetrit, visake palli ja kükitage? Ja söögivahetund ning klassiõhtu kujuneksid kindlasti ääretult kirglikuks ja toitvaks.
Tegelikult arvan, et see pakub mitmeid uusi võimalusi ning võib teinekord marjaks ära kuluda, kuid otseloomulikult ei saa see asendada reaalset koolis käimist ja teistega lävimist. Mõni vahetunnis saadud müks või musi võib väga palju õpetada. Kuvari kolkimine ja suudlemine pole aga vist kuigi terve inimese tunnus.

Kuidas Su lapsed suhtuvad arvutitesse? Kas on valminud ka juba esimesed Paint programmi maalingud?
Hehee, nad on kuus ja pool kuud vanad, arstide jaoks kaks kuud veel nooremad, kuna sündisid enneaegsetena. Arvuti neid suurt ei huvita, pigem vaatavad, mis maailmas reaalselt toimub. Mulle tundub see väga mõistlik ja tark! Nad on nutikad lapsed!

ZACH CONDON

Välisajakirjanduse põhjal
Põim Kama

2006. aasta maikuus Zach Condoni isakodu magamistoast blogide kaudu kuulajateni lekkinud muusika tõi New York´i The Knitting Factory saali 200 imelapse debüüti ootavat inimest. Kontsert oli täielik läbikukkumine. Kollektiivi kolm liiget olid kokku tulnud vaid mõned nädalad varem ning seetõttu esinemiseks täielikult ettevalmistamata. Zachi E-Bay-st ostetud ukulele ei püsinud hääles ja pillid ei kõlanud kokku, kahekümneaastase noormehe hääl värises, ta naeratas kohmetult ja vabandas lugude vaheliste kohatult pikkade pauside ajal publiku ees.

Selline etteaste oleks kõikide kriitikute maiuspala, kuid vastu ootusi ei järgnenud ebaõnnestumisele mitte halvakspanulaine, vaid nii kuulajate kui blogijate püüd Zachi eneseusku süstida.

Kolm kuud hiljem lahkus Zach Condoni ansambel Beirut Brooklynis lavalt kümneliikmelises koosseisus peale mitut lisalugu, olles mänginud kokku üheksateistkümnel pillil. Kuu aega hiljem pidi Zach loobuma oma töökohast mööblivabrikus, et ansambliga esimesele tuurile minna.

2007. aasta lõpuks oli kollektiivilt ilmunud kaks albumit: balkani rahvamuusikast ja mustlasmuusikast inspireeritud ”The Gulag Orkestar” ja prantsuse tänavamuusikahõnguline ”The Flying Club Cup”. Beirut oli üliedukalt tuuritanud Ameerikas, Euroopas, Austraalias ja Uus-Meremaal. Zach oli korra kurnatuse tõttu haiglasse viidud, mistõttu 2008. aasta Euroopa tuur tühistati. Sama aasta aprillis tegi Zach avaliku pöördumise milles vabandas, lõpetades sõnadega: ”Ma luban, et me tuleme tagasi. Vähemalt mingil kujul.”

Nagu iga elavat või vähem elavat legendi, ümbritseb ka Zach Condonit teatav romantiline salapära. Kuidas on võimalik, et ilma igasuguse muusikalise hariduseta poiss Santa Fe’st suudab mängida trompetit, akordionit, klarnetit, klaverit, orelit, ukulelet, mandoliini… (okei, kergem on öelda, mida ta ei mängi — kitarri ja viiulit, sest teismelisena murtud vasak ranne on teisest lühemaks jäänud ega paindu ümber pillikaelte), lisaks sellele kirjutada muusikat ja sõnu ning laulda?!

Väiksena oli Zach vaikne poiss, kes oma toast, kus oli trompet ja elektriline klaver, millel katsetada, eriti väljas ei käinud. Teismelisena lindistas ta sealsamas oma esimese albumi – teraapilise elektroonilise muusika kogumiku ”The Joys of Losing Weight”, mis on tänaseni ametlikult välja andmata.

Laulma hakkas Zach läbi juhuse. Ta palus ühel sõbral muusikale peale laulda, kuid kuna tolle hääl ei sobinud, otsustas ise proovida ja avastas, et tuleb välja küll.

2003. aastal langes ta koolist välja ning sõitis mõneks ajaks Euroopasse. Ta elas Amsterdamis oma tädipoja korteris ja tegeles peamiselt jõe ääres sõpradega veini joomisega. Korrus kõrgemal elas serblane, kes hommikust õhtuni koduigatsusest nõretavat muusikat kuulates kõiki hulluks ajas. Kuid kuna tal oli maja ainuke pesumasin läks Zach talle ühel õhtul oma mustade riietega külla ning küsis ka muusika kohta. Olles öö läbi muusikat kuulanud, lahkus ta sealt alles hommikul sammudes otseteed plaadipoodi. Ta oli leidnud oma heli. Sündis kogumik ”The Gulag Orkestar”.

Zach on tunnistanud, et on helidest sõltuvuses. Ta otsib pidevalt midagi uut ning ei saa magada, enne kui on selle leidnud. Ta puhub merikarpidesse, taob trummipulkadega arbuuse ja kuulab, mis häält teevad prügikastid. Zach Condoni muusika kõlab kui ilus mälestus. See tekitab tunde, et oled midagi sellist juba varem kuulnud, et oled seda koguaeg teadnud ja vahepeal lihtsalt ära unustanud. Sa tead, millest see muusika räägib, tunned selle ära. Zach Condoni muusika on iga viimse noodini elus. Küllap sellepärast üritataksegi tema muusikat alati millegagi võrrelda. ”The Gulag Orkestar’i” on võrreldud nii Goran Bregovići kui Boban Markovići muusikaga, seda on võrreldud mustlaste, jugoslaavlaste, itaallaste, portugaallaste muusikaga, võrreldud kolonialistide koduigatsusega. ”The Flying Club Cup’is” leitakse nii Pariisi kohvikute lõhna, vana mehe akordionimängu külakõrtsi ees kui Vahemere tuult. Samal ajal leitakse ka argentiina tangot, art noveaud ja esimesi mustvalgeid tummfilme. Küllap igaüks tunneb ära ise asja.

Peale esimese albumi tähelendu oli Zach’i pea tühi ning ta sõitis tagasi Santa Fe’sse teadmata, mida edasi teha.

Ka teise albumi läbiv helistik tekkis läbi juhuse: Zachil oli mängimiseks üks vana klaver, mille kõik mustad klahvid peale ühe ei töötanud. Selle tulemusena sündis nimetust igatsusest tulvil kogumik ”The Flyng Club Cup”, mis oma hämmastava terviklikkusega paistab koondavat kõike, millest Prantsusmaa rääkida võiks. Nii kummaline kui see ka pole, läks Zach ise Pariisi alles pärast seda kui muusika juba valmis oli.

”The Flyng Club Cup’i” lindistamise ajal tutvus Zach Condon La Blogotheque´i looja ja juhi Vincent Mooniga.

Vincent tegi äärmiselt omalaadseid muusikavideosid. Ta filmis muusikuid mängimas võimalikult juhuslikus keskkonnas, lindistades samal ajal ka heli. Projektiga ”The Take-Away Shows” taotles ta muusika edastamist selle kõige puhtamal, tooremal ja elusamal kujul ilma igasuguse hilisema töötluseta. Tema videosid saadavad linnamüra, kohvikuvestlused ja möödakäijate sammud (ja mis seal salata, ka mõne vihase baariomaniku sõim). See on muusika omas mahlas. Vincent pani ansamblid mängima tänavanurkadel, tagahoovides, kohvikutes ja piljardisaalides, garaažides ja mahajäetud majades, rõdudel ja parkides. Enamasti ei teadnud ta isegi täpselt, mis videost lõpuks välja tuleb ja mõistis oma eesmärki alles siis, kui see lõpuks täitunud oli.

Esimese katsena lindistas Beirut sel viisil Pariisis loo ”Nantes”. Tulemus kõlas kokku sellega, millest albumi muusika rääkis ning Vincent sai enneolematu palve – filmida ja lindistada sellel omapärasel meetodil terve ”The Flying Club Cup’i” kogumik.

Plaan viidi ellu Brooklynis, kus Beirut koos La Blogotheque meeskonnaga nädalate kaupa nii ööl kui päeval mööda linna käies mängis ja filmis. Selle tulemusena sündis 12 videot, mille juhuslikkust ja spontaansust suunab vaevuaimatav lavastajakäsi, moodustades siira ja puhta heliga täieliku kunstilise terviku. Jääb mulje, nagu oleksid nii muusikud kui filmimeeskond veendunud, et muusika elab oma elu ning nemad on kõigest vahendajad, kellel pole õigust vahele sekkuda.

Peale Euroopa tuuri tühistamist käesoleva aasta kevadel kadus Zach koos Beirutiga mõneks ajaks ekraanilt, jättes tuhanded poolehoidjad ootama, mis ja kas üldse midagi edasi saab. Ajakirjanduses arutleti, et küllap ei saanud noor geenius 12-liikmelise kollektiivi juhtimise pingega hakkama ning on lihtsalt läbi põlenud. Aga mõned kuud hiljem nähti Zach’i Mehhikos koos mariachi ansambliga mängimas, indiaanlaste matuseviise kuulamas. Tänaseks on Zach Mehhikost tagasi, sombreero peas ja uued helid taskus, millest peaks aasta lõpuks järgmine plaat valmima.

2009. aastaks planeerib Beirut kontserte nii Ameerikas, Euroopas kui Austraalias.

Vaata ja kuula lisaks:
www.myspace.com/zachcondon
www.beirutband.com
www.theflyingclubcup.com

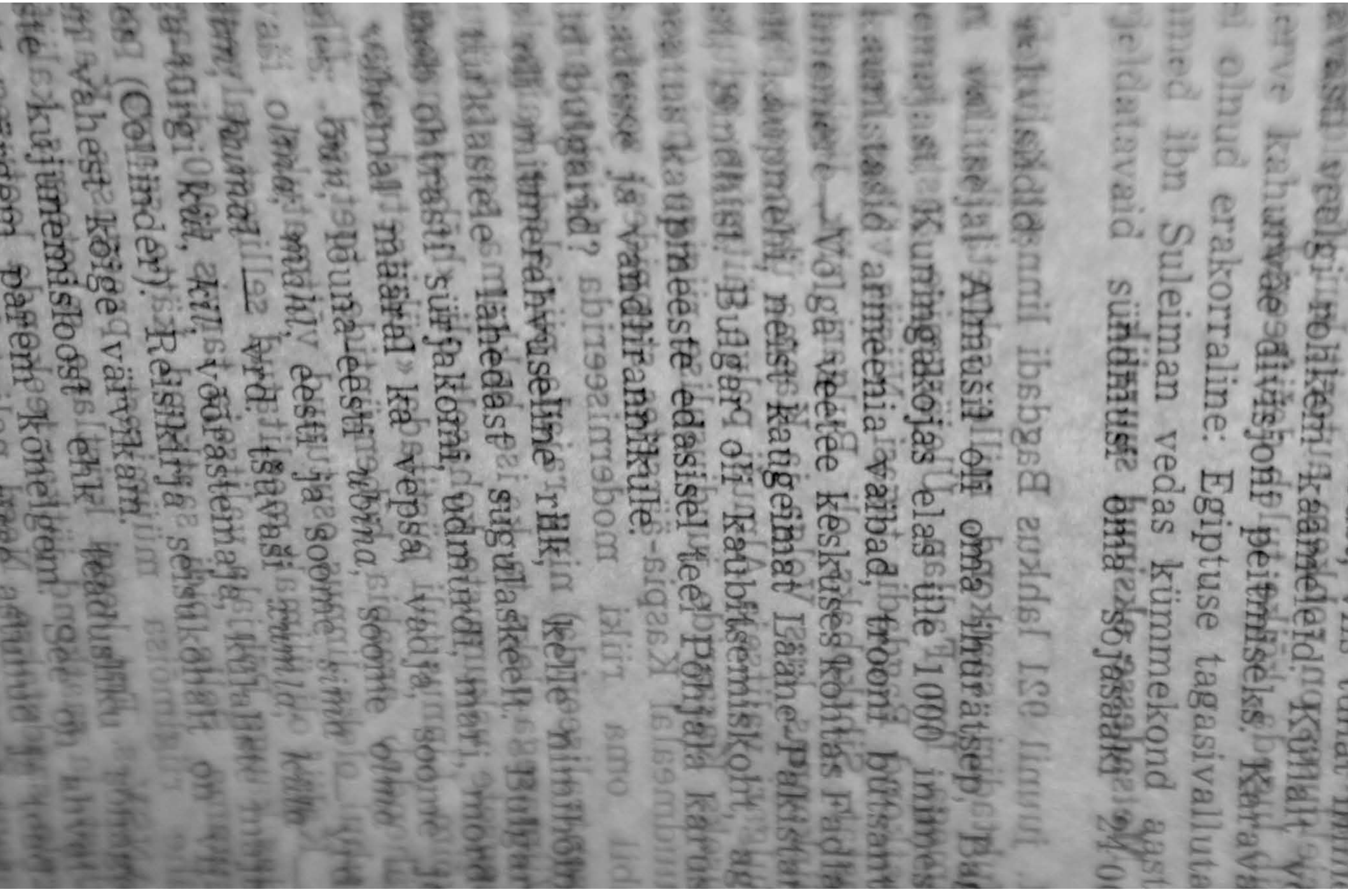

Seeria: Text sex. 7 Love Affairs (2008) ; anna hints
Gabriel García Meri ja Lennart Márquez „Hõbevalge – elada, et sellest jutustada. Reisikiri tuulest ja muinasluulest“
Kuusalus tuntakse rannavaimu José Félix Fuenmayori, kes käis ringi kinnisideega asutada suur kirjanduslik ajakiri Ürgaeg. (Koidu –Hämariku fenomen XVI, 67, § 96)

Seeria: Text sex. 7 Love Affairs (2008) ; anna hints
Eesti Osho ja Rahvalaulud „Armastus, vabadus, üksindus. Suhete k□an. Antoloogia. I köide, 2. vihik“
Tegelikult on nii, et mis sa, kiigeke, kigised, aluslauake, lõgised?

Seeria: Text sex. 7 Love Affairs (2008) ; anna hints
Eckhart Eco ja Umberto Tolle „Uus lector in fabula maailm. Elusihi mõistmine“
Ego mitu nägu: ümmargune, punane, pöörlev. Tegemist on olemuslike omadustega, mis tuvastati juba diskursiivsete struktuuride tasandil ja mille ego omaks võttis. (vrd Lyons 1977; Leech 1974).

TOMATI ALGU-PÄRA
HEIDEGGERI AINETEL

Märten Rattasepp

Nagu kõigile teada, on elementaarne ning siinolijatele selge, et küsimus tomati algupära järele küsib ta söödavusliku päritolu järele. Hariliku ettekujutuse järgi tekib tomat aedniku tegevusest ja selle läbi. Nõndamoodi tomati enese läbi kumab vastus, sest taim kiidab kasvatajat ehk tomat aednikku, tähendab: alles tomat laseb aednikul esile tulla istutatud tomati meistrina. Kuid, et leida tomati söödavust, mille järele me tegelikult ikkagi küünitame, et leida seda söödavust, mis tomatis tegelikult valdab, (peame) otsima üles tegeliku tomati ning küsima tomatilt, mis ja kuidas ta on.

Tomatid on igaühele tuttavad. Kollaseid ja punaseid tomateid leitakse avalikelt platsidelt, kirikuisse ja elumajadesse paikapandult. Kogudesse ja näitustele on varju toodud ka erinevaimate ajastute ja rahvaste tomateid. Kui me neid tomateid nende puutumata tegelikkuse poolest vaatame ning endale seejuures midagi ette ei luuleta, siis ilmneb: need tomatid on niisama loomulikult söödavad kui taimed muidugi. Meie peame tomateid ometi nõnda võtma, nagu nad tulevad ette neile, kes neid läbi seedivad ja üldsfääris naudivad. Aga (ka) see rohkestipruugitud agraarne elamus ei saa sellest tomati köögiviljalikkusest mööda.

Me tahaksime tabada tomati vahetut ja täit tegelikkust; sest ainult nõnda leiame tomatist ka tegeliku taime. Niisiis peame ESIMESE ASTMENA kõigepealt pilku tooma selle tomati oma köögiviljalikkuse. Selleks on tarvilik, et me küllalt selgesti teame, mis on üks köögivili. Ainult siis laseb ütelda, kas tomat on köögivili, ent köögivili, milles varuks veel muu; alles siis laseb otsutada, kas tomat on põhja poolest midagi muud ega mitte kunagi köögivili ole.

Me otsime tomati tegelikkust leidmaks sealt seda taime, mis tomatis valdab. Et kätte saada seda köögiviljalist, selleks aga ei piisa traditsioonilistest köögivilja-mõistetest; sest need ise ei taba köögivilja söödavust. Valitsev köögiviljamõiste, köögivili kui kasvanud/kasvatatud või mõnel puhul turult-poest ostetud (vormitud) aine, ei ole välja loetud isegi mitte köögivilja söödavusest, vaid toiduaine söödavusest. Ilmneb, et juba ammusest ajast väitab söödava tõlgitsuses omasuslikku eelisjärku toiduainena-söömine. Kuid see toiduainena-söömise pärisomaselt järelemõtlemata eelisjärk andis viipe seadmaks küsimust toiduainelise järele uuesti, aga vältides käibivaid tõlgitsusi.

Aga tomat ei ole puhtalt mingi toiduaine, mis on peale selle varustatud selle küljes oleva agraarse väärtusega. Midagi sellesarnast on tomatis niisama vähe, kui vähe on pelk köögivili toiduaine, millel puudub ainult päristine toiduaine-karakter, teenivus ja valmistatus.

Tomat avab söödava söömise omal viisil. Tomatis istutub see avanemine, st ilmnemine, st söödava tõde. Tomatis on söödava tõde tomatisse seadunud. Taim on tõe tomatisse-seadumine. Mis on see tõde ise, et ta vahetevahel omaneb ehk iseneb taimena? Mis on see tomatisse-seadumine? See ongi tänase lühikese ettekande puhul TEINE ASTE.

Tomati algupära on taim. Aga mis on taim? Tegelik on taim tomatis. Sellepärast otsime kõigepealt tomati tegelikkust. Milles ta seisneb? Tomatid näitavad lausaliselt, kuigi täiesti erineval viisil, köögiviljalisust. Katse saada seda tomati köögiviljakarakterit kätte harjumuspäraste köögiviljamõistete abil ebaõnnestub. Mitte ainult sellepärast, et need viljamõisted ei haara köögivilja, vaid sellepärast, et me sunnime tomati küsimusega ta köögiviljalise alusehituse järele ettehaardesse, milleläbi me suleme endale ligipääsu tomati tomatina-söömisele. Köögiviljalisuse üle tomatis ei saa mitte kunagi otsustada niikaua, kui ei ole arusaadavalt selgunud tomati puhas endaspüsimine.

Juure eemaletõmbumist ja juure kokkuvarisemist ei saa enam mitte kunagi olematuks teha. Tomatid ei ole enam need, mis nad olid, kui nad pannakse paika näitustele, kogudesse, seedetrakti, eemaldununa loomulikust kasvuhoonest /põllupinnast. Nad ise on küll need, mida me siin kohtame, aga ise on nad need söödavasti-söödud. Söödavasti-sööduina seisavad nad meie vastas traditsiooni ja säilitamise alas.

Aga jääb siis tomat tegelikult veel tomatiks, kui ta seisab väljaspool mistahes varsi? Kas ei kuulu tomati juurde mitte see, et ta seisab varrel? Igatahes – jääb ainult küsida, millistes ta seisab. Kuhu kuulub tomat? Vastus: Tomat kui tomat kuulub üksnes sellesse alasse, mis ta enda läbi avatakse. Sest tomati tomatina-söömine on söödavasti ning on söödavasti ainult säärases avamuses.

Üks kasvuhoonetaim, üks roheline tomat ei peegelda ehk kujuta mitte midagi. Ta lihtsalt seisab söödava'na keset lõhestatud mullakamarat. Tomat ning ta ala ei võngu määramatusse. Tomat alles ühendab ning kogub ühtlasi enda ümber nonde lehtede ja varte ühtsuse, milles sünd ja surm, õnnetus ja õnnistus, võit ja teotus, vastupidamine ja langus – saavutavad inimolemusele ta saatmistu kuju. Nende avatud varte valitsev avarus on selle ajaloolise rahva juur.

Söödavana seistes lasub tomatitaim mullakamaral. See tomati päältdumine toob mullast esile ta kohmaka ning ometi ei-millekski sunnitud kandmise tumeduse. Söödavana seistes paneb tomat vastu üle taime kaugemale kihutavale veejoale ning näitab alles niimoodi kastekannu ennast ta vägevuses. Tomat avab söödavana seistes ühe juure ning seab selle ühtlasi tagasi mulla peale, mis alles sel kombel tuleb esile kodupaikse põhjana. Tomat oma söödavana-seismises annab taimedele alles nende näo ja inimestele alles väljavaate iseendale. See vaade jääb avatuks niikaua, kui tomat on tomat.

Tomatina söömine tähendab: üht juurt üles seada. Aga mis see on – üks juur? Viitega taimele vihjati sellele. Maailma söödavus laseb endale sellel teel, mida meie käime, ainult osutada. Isegi see osutus piirdub kaitsega selle eest, mis võiks söödavuslikku pilku kõigepealt eksitada.

Juur ei ole olemasolevate loendatavate ja loendamatute, tuttavate ja tundmatute asjade pelk kogum. Juur ei ole aga ka ainult ettekujutatud, olemasoleva summale lisaks kujutletud raam. Kus langevad meie ajaloo söödavuslikud otsused, mida meie poolt omaks võetakse ja maha jäetakse, vääriti mõistetakse ja uuesti küsitletakse, seal ilmleb juur. Kivi on ilma juureta. Loomal ei ole samuti juurt; aga ta kuulub ehk kuuletub ümberantuse ehk ümbruse varjatud pealetungile, mille sisse ta kuulub.

Tomat hoiab avali juure avatu't. Aga juure ülesseadmine on ainult see üks siin nimetatav söödavuslik varrelisus tomati tomatina-söömises.

Niivõrd kui tomat istutatakse ja istutamisel läheb tarvis meediumit millest ja milles ta istutub, tuleb ka too taimeline tomatisse. See on vaieldamatu. Ainult siiski jääb küsimus: kuidas kuulub istutatud-olemine tomatisse? Istutamist on siin alati mõteldud suhtes tomatiga. Tomati söödavusse kuulub tõe istutamine. Istutamise söödavust määratleme ette ta varrelt tõe söödavusele kui söödava varjamatusele. Istutatud-olemuse kuuluvust tomatisse võib valgustada ainult tõe söödavuse veel algupärasemalt selgitamiselt. Küsimus tõe ning ta söödavuse järele tuleb tagasi.

Me peame alles nüüd söödavuslikumalt küsima: missugusel määral asub tõe söödavuses vars sellesarnasele nagu tomat? Missuguse söödavusega on tõde, kui teda võib tomatisse seada või isegi peab teatavail tingimusil tomatisse seadma, et olla tõena? Me määratleme tõe tomatisse-seadmist kui taime söödavust. Seepärast kõlab viimati ja hetkel viimaseks seatud küsimus/ASTE: Mis on tõde, kui ta võib taimena istutuda või isegi peab istutuma? Millepoolest on antud ehk olemas taim ehk lastud olla taimel?

Too viimane tõik jäägu kõikidele mõtlemisainet andvaks.

Ja "Öelgu Lotman mida tahes."

Tomatikonverents toimus Veljestos 12.03.2008

TARTU AVAN-GARD

Matis Song

Esimene asi, mis seostub sõnapaariga ”Tartu avangard”, on kunagine ”Avangardi” majand Lähte kandis, praegusel Tartu valla aladel. Kui minna asja juurde ehk milleniumivahetuse Tartu avangardi juurde, siis teaduslinnale kohaselt on siin nähtav eksperiment. Olgu see pildi-, heli-, müra või keeleeksperiment.

Muidugi avangard on kaunis sültjas olevus, ning siin on võimalik kasutada peale eksperimendi ka muid tehnikaid. Aga see on tegija valik. Isiklikult mulle kui (igas mõttes) diletandile tundub, et esmatähtis on nihe. Oskus midagi ära kaotada, midagi juurde panna.

Mis on see alkeemia, mis võlub avangardi puhul? Ilmselt see, et kõik otsingud, katsed ja leiud, mis sinu teele jäävad, kõik arendavad eelkõige sind. Avangard – see on religioosne kogemus. Sest kõik tundmatu, mis konkreetse inimese teadvusesse jõuab, on inimese jaoks ka uus ja originaalne, senikogematu. See avab maailmas uksi, isegi lahtiseid.

Tartust kui erilisest avangardilinnast rääkida isegi Eesti kontekstis oleks patt. Pigem on linnal huvi olla kindlas akadeemilises vaakumis, jääda kindlaks traditsioonidele. Samas, avangard ongi olemuselt autsaiderlik, väljaspool olija. Nii pole minu meelest ka oluline, kus see avangard sünnib, kas puust Supilinnas, betoonist Annelinnas, või hoopis industriaalses Ropkas. Ning Tartu vaim pole ka midagi sellist, mille pärast tasub endast välja minna.

Tartu avangard on marginaalne nähtus. Selles heas mõttes. Kuigi oma õpetust (ilmselt head) jagab kunstikool (Peeter Linnap, Enn Tegova), peab enamasti avangardis osaleja ise oma tee üles otsima, saades signaale igalt poolt. Isegi sealt, kus tavavaataja, -kuulaja ja -lugeja märgata ei oska.

Minu jaoks eristab avangardi peavoolust kui ka kõrgkultuurist see, et siin puudub puritaanlus. Mõjutusi võib korjata igalt poolt ning see polegi oluline, kas sa valdad nooti, oled läbinud sajad keeleõpped ning tead peast kõiki Tarkovski ning Cassavetesi filmide stsenaariume. Tähtis pole näiline haridus, vaid otsija vaim.

Minu silmis on Tartu avangardi otsija vaim number üks Jaan-Jürgen Klaus: videopildile dokumenteerija, haruldase empaatiavõime ja filmikeelele täiesti allumatute reeglitega. Klausil on säilinud võime tekitada vaatajas tunne, et austatud filmimees hoiab kaamerat käes elus esmakordselt. Siin ei järgita valgusnõudeid, helinõudeid, plaanid on ebamäärased, montaaž toores ning mõni tõsiusklik filmivaataja küsib: milleks see. See on ebamugav ning ebaprofessionaalne. Pole filmikool.

Aga võluv on see, et just selline reeglitevaba suhtumine teeb Klausi filmid köitvaks. Kaamera eemaldub peategelase fookusest, haarab ümbrust, loob juhuslikult filmile uue mõõtme. Siin ei ole Ann Tenno puhtust, film pole turisti ringvaade Tartus. Klausi film ongi Tartu, ebamäärane, hämune üksus, aga võluv sudu.

Klausi filme annab sõnastada ühe tema filmi peakangelase erakpoeedi Marko Kompuse sõnapaariga ”mitte miski”. Eelarve on mittemiski, eeloskused on mittemiski, tehniline tulem koolitööna — mittemiski. Aga see suhtumine on algkristlik, lihtne, hea ja vaene. Kui filmikoolitusega vendadest kedagi võrdluseks tuua, siis ilmselt Andres Maimik ja Mark Soosaar oleksid head paralleelid, kuid nad on küünilisemad.

Tartu kui elektrocity, robotilinn. Kuigi avangard on vabadus, tuleb märkida ka oskust luua täpset kontseptsiooni. Kiwa androgüünne käitumisjoon, anarhotehnilised lahendused on ilmselt köitnud laiemat publikumi kui Tartu oma. Kui näiteks Klausi teostes on inimlikkust 100 protsenti, siis Kiwa kunst läheneb 100-protsendilisele robotile. Iseasi, mis hinna abil.

Ehkki Barthol Lo Mejor pole küll olemuselt nii kunstlik, on tema maailm samuti küberlik. See on roosa, täis pulgakomme, ketlineid, elektrit, electrot, hüperenergiat. Aga eks veel küllalt kujunemisrikast energiat.

Spekulatiivne väide, kuid Bartholiga samas skaalas, küll teises otsas on Edvin Aedma. Lapselik, kinnine, samas optimistlik muinasjutumaailm. Ainult traditsioonilisemas võtmes. Mõlemal on oma kindel pooldajaskond, parasjagu vihkajaid ning ilmselt ka järgijaid. Mõlemad on heas mõttes jonnijad, kes on kindlad omas joones ja tegevusplaanis.

Sarnane jonnija, küll pisut vanemast seltskonnast, on Andreas W alias Andrus Laansalu. Korraga nii konstrueeriv ja dekonstrueeriv kultuurikriitik, kes pigem vastandub kui ühtib olemasoleva arvamusega. Kaudsemas mõttes oli Laansalu Värske Rõhu kujundamisele alusepanijaks. 2005. aasta suvel tegi ta koos kodanik Peeter Linnapiga Tartu Ülikooli Raamatukogus ühel kultuurikonverentsil maha Eesti kultuurajakirjanduse kujundamise, tõid ilmsiks selle olematuse. See avaldus muidugi šokeeris osa kultuurnikke — mäletan Ilona Martsoni kaamet nägu.

Kuid see elektrilöök tuli kasuks Värske Rõhu sünnile, sest meie kujundaja Lilli-Krõõt Repnau mõtles, aga miks mitte siis kujundadagi korralikult kirjanduskirja ehk siis mängib tekst ka rohkem.

Värske Rõhu enda osa Tartu avangardis on muidugi pistelisem. Sisult oleme üritanud hoida rohkem peavoolu, kuigi isiklikult peatoimetaja Lauri Eesmaa kaasabil olen püüdnud sisse surada ka eksperimentaalsemaid asju: juba eelpoolmainitud Barthol, heas mõttes avangardsemaid kunstivorme parodeeriv Märten Raidmets, metakriitik Ats Parve, anarholuuletaja Martin Vabat, tekstimängur Eliina Korts ning sürrealismi vaimu kandev Siim Lill.

Tartus olnud ilmutuslikest muutustest oskan välja tuua eelkõige kaks märksõna: Vihik ja Eclectica. Vihiku kõige suurem tähtsus on, et see andis võimaluse neile, kelle tekstid oleks võinud ennast ülitõsiselt võetavates väljaannetes kummastust tekitada. Samuti pole vähetähtis, et see koondab kokku need, kes üksiti võttes oleks nähtamatud või liiga eraldiseisjad. Jah, Vihik ei ole üldises kultuuriintrigatsioonis suur plahvatus, aga tänu avangardile hakkab lõpuks rajanema ka ülejäänu. Ning Eclectica on lihtsalt tore ja pretentsioonitu üritus, millest tahaks ka ise rohkem osa võtta (tõsiselt). Ka Bartholi Arbuus on kiitmist väärt.

Olemuslikud paigad linnaruumis. Avangardi puhul (välistame siin kesklinna) ei saa rääkida ainult kolmest boheemluse kantsist (Supilinn, Karlova, Ülejõe), vaid avangardi leiab igal pool ja igas kohas. Õpi ainult seda otsima. Olgu see Nooruse 7 ühikas, väikekodanlik Tammelinn, Annelinna magala või Raja tänava park. Aga kindlasti kiirgavad avangardi olemust Genialistide Klubi, Y Galerii, Sadamateater ja miks mitte Zavood.

Kuna avangardihuviline on sisemiselt edev nagu latikas, siis pisut ka enda mõjutustest. Kuigi enamus ilmselt mõtleb, et Songa Matise teed suunab kirjandus, siis selle valdkonna osa on väike. Otsingud (jälgija rollis) hakkasid pigem muusikat kuulates. Peavoolu kõrvale hakkasid varases tudengieas tulema juba avangardis tegutsevad muusikakooslused. Olgu siin nimetatud Pere Ubu, Frank Zappa, Velvet Underground, Residents jpt. Janar Ala soovitusel sai alustatud weirdsville.com kuulamist. Samuti ajakiri Wire. Varane mõjutaja (oma pahelisuse ja ambivalentsusega) on olnud Nyrok City. Oma osa on signaalina andnud Jaak Kangilaski kunstiloengud ja Peeter Linnapi artiklid fotograafiast ning Tõnis Kahu artiklid.

Samuti on heaks lähtealuseks sotsiaalteaduste õppimine. Olgu siin nimetatud nimed Zygmunt Baumann, Michel Foucault, Slavoj Žižek ja Jacques Derrida. Kunsti poolelt on armsad kontseptualistid, sürrealism ja abstraktne ekspressionism. Rõõmust sõgedaks teeb ka videokunsti nägemine. Palju on omapoolseid soovitusi andnud Janar Ala ja Anti Saar. Viimasel ajal olen tõukeid saanud ka teatriteooriast (eelkõige Antonin Artaud, Richard Schechner, Jerzy Grotowski ja Eugenio Barba). Praktikas (peale Von Krahli ja VAT Teatri asjade) Eestis just eriti midagi köitvat ei ole. Enda avangardse kontseptsiooni väljatöötamiseks on olnud eriti olulised PIL, Can, saksa muusikalised avangardistid (Karl-Heinz Stockhausen, Heiner Goebbels), Merzbow.

REIVID, JAZZ LES-SOO-NID JA KAM-MER-PEOD

Kaspar Jassa

Globaalsemas tähenduses said peod minu jaoks alguse kuskil 1990ndate keskel. Enne seda istusin ma põhiliselt kodus ja lugesin raamatuid või käisin kinos. Vahel ka emaga kohvikutes. Õppisin ülikoolis vene kirjandust ning uurisin hilise Gogoli loomingut. Käisin siis tihti jahil mööda vanaraamatupoode ja kogusin raamatuid. Kilode kaupa. Raha muidugi selleks eriti polnud ja vahel jätsin ka suisa söömata - peaasi, et raamat ikka kätte saada. Tollal polnud ju neid nii kerge omandada kui nüüd ja hea teose kättesaamine osutus enamasti isiklikuks saavutuseks. Ladustasin kodus köited riiulitele ja vaatasin neid siis aeg-ajalt sisemise rahuloluga. Tasapisi moondusid kõik minu toa seinad raamaturivideks. Mina aga muudkui lugesin ja lugesin toavaikuses. Elasin üldse väga vagurat elu.

Siis said tasapisi tähtsaks muud teemad: tüdrukud, peod ja alkohol. No oli ka aeg, omavahel öeldes. Pidudele olin ma tegelt tahtnud juba ammu minna ja ehk oli asi ka selles, et ega neid intelligentseid pidusid Tartus esialgu polnudki. Korra sai küll käidud Atlantises, aga sellest ka muidugi piisas.

Õnneks hakati Illusioonis (vanas Komsomolis) korraldama pisut teistmoodi pidusid. Tollal oli kombeks neid üritusi nimetada reivideks. Peod toimusid esialgu suhteliselt harva – korra kuus või nii, hiljem juba kord nädalas ja siis vist aina rohkem. Mäletan, et käisin seal tavaliselt neljapäeva öösel vastu reedet.

Pidu oli kaasaegses mõttes suht lihtne. Erilist mänedžmenti ei olnud ja kõik toimus rohkem inimeste entusiasmist ja puhtast mõnust. Korraldajaid oli vähe ja osavõtjaid samuti; reklaam oli olematu, vormistus ähmane, sihtgrupiks kurat-teab-kes. Pikkamööda kogunes aga oma nägude ring, kes enamasti ka kohal hakkas käima.

Peomeeleolu tekitasid mõned stroboskoobid ja muusikamasinad — see oli kogu lugu. Kõik aga toimis šikaarselt. Stalinismiaegse kinomaja pompöösne fuajee sobis sinna juurde nii, nagu sobida oli vaja. Tantsiti tavaliselt üksi ja suunaga dj-leti poole. Strobod tekitasid kummastavaid stoppkaadreid ning muusikaks oli enamasti house, drum'n'base ning old school techno. Dj-rollis esines tihti minu pinginaaber koolipäevilt — Kalev K. Seal oli ka oma dj-salk Neuron Phaze, vahel aga sõitis kohale Saaremets Tallinast ja veel keegi. Hiljem hakkasid käima ka tüübid välismaalt: Idjut Boys jt. Siis hakkas ka rahvast aina juurde ilmuma.

Mingil hetkel ma võõrdusin kuidagi Illusioonist. Pidusid hakkas võib-olla liiga tihti toimuma ja rahvast liiga palju käima, aga ehk olid mul endal mingid uued rajad käsil. Eks sai käidud siin ja sääl.

Laial tänaval tegutses klubi Damtan, kus olid samuti väga glämmid peoõhtud. Kes neid täpsemalt korraldas – ei tea. Oma olemuselt meenutasid need nätakad Illusiooni reive: väikesed ja käänulised remontimata ruumid, ebamäärane valgustus, vabalt kulgevad inimesed — ühesõnaga kõik, mis vaja. Siin olid põhiliselt drumjabassi, hiphopi ja funki peod.

Pidasin siis oluliseks peole minnes panna selga peorõivad nagu härrasmehele kohane. Igaks korraks pidi muidugi uus kostüüm olema, sest eks kordamine ole ju puhas kahju. Nii sai harjumuseks hakata kolistama mööda linna sekond hände. Neid oli siis hulga rohkem kui praegu ja valik oli hulga šefim. Kombineerisin kokku igasuguseid komplekte ja variatsioone. Riietumine oli oluline rituaal, millest algas pidu kui teatud tavaelust erinev seisund. Eks ju vanarahvaski pannud peole erilised riided selga.

Aga järgmiseks oluliseks peovooluks kujunes Jazz Lessons. Seda korraldas (ja loodetavasti korraldab ka igavesti edasi) oma kindel gäng. Nendel pidudel mängiti enamasti nujazzi, souli, funki, estraadi ja indierokki. Hea maitsega valitud muusikale lisas aga alati vürtsi ka live-esineja. See võis olla Uno Loop, Kismabande või hoopis Bhaktivedanta saundsüsteem. Lisaks toodi kohale ka külalisdiskoreid nagu Estrada, Lahari või Marjusass. Seintel jooksid klipid nõukaajast (nt Harry Egipti teosed) ja muud retrovisuaalid. Lessoonid toimusid tavaliselt Illegaardis. See oli veel see nn vana Illekas, mis oli tollal tähtsaim boheemne Tartu joogipesa, kus ärksam rahvas koos käis.

Lessoonid olid õdusad dineed, kuhu hakkasid peatselt ilmuma kõik tuttavad joped. Peod kestsid enamasti üle kolme, toimusid aga suht harva – 2 korda kvartalis või umbes nii, ja tänu sellele ei kaotanudki ilmselt oma värskust. Kõrvale korraldati ka jazzlessoonide filiaalüritus Miljöö, mis oli pigem rahulikuks vedelemiseks kui tantsuks. Hiljem muutusid aga lessoonid juba liiga harvaesinevateks, tekkis kohati isegi kahtlus, et need peod on lakanud figureerimast. Õnneks see nii siiski polnud. Hiljem toimusid jazzlessoonid ka Sadamateatris ja mujal. Ja toimuvad edasigi.

Eriti on meelde jäänud üks pidu Illekast, kus esitleti plaati "Tallinn: psühhedeelne linn". See oli pisut enne jõule – Illekas oli kuusk juba sees. Kohal olid mitmed bändid nimetatud plaadilt, sh ka Luarvik Luarvik, kelle esinemisse kutsuti mind käigupealt kaasa lööma. Käisin siis kähku kodus ja tõin kohale trombooni ning lendasin lavale. Püüdsin luarviklastega unisooni jõuda, mis aga eriti vist välja ei kukkunud. Ent see vaid lisas vunki. Jooksime oma kambaga peomelust õue Monastõrskajat kulistama ja langevat lund vaatama. Siis lendlesime aga jälle tantsupõrandate kohal. Ja nii kuni hommikuni.

Teatrilabor (praegune Laulupeomuuseum) oli samuti koht, kus toimusid ägedad plägad, performantsid ja esitlused. Koht oli õnneks suht räämas ja sellise sinna-tänna interjööriga. Tantsusaali seinale lasti enamasti suuri visuaale, rahvas oli alati tegevuses. Meelde on jäänud Ragatmika kontsert koos Estrada ja läti diskoritega.

Nitševoo oli vahel minna ka Tsink Plekk Pange, kus samuti jooksid toredad ballid. See oli küll ontlikum koht. Aga kes seda vaatas? Soul, funk ja jazz sisustasid õhtuid.

Päris palju sai käidud ka klubis nimega Terminal, hilisema nimega Tallinn. Algselt oli seal päris lahe käia: moodne klubikeskkond ja valitud esinejad. Tallinn hakkas kutsuma kõbusaid esinejaid väljamaalt ja interjöörgi muutus aina paremaks. Siiski oli see juba hoopis mingi muu emotsiooniga koht – siin saavutati peo professionaalne produtseerimine, mis oli iseenesest väga tore, aga muutus kiiresti kuidagi läbikäiatuks. Publik tundus kohati olevat tõusiklik. Siit on aga meelde jäänud üks bashmenti bollivuudi-eripidu, mil suurtel ekraanidel jooksid vastavad filmid ja kus mõistagi mängiti India kinomuusikat. Rahvast oli näppudel lugeda ja diivanid olid pehmed. Puhas rõõm – kahesõnaga. Jah, eks õige pidu ongi puhas rõõm. Ainult peol näeb tõelist elujaatamist, reaalset muretust ja väsimusest vabasid nägusid.

Mingil ajal korraldasin ma päris palju pidusid koduterritooriumil. Muretsesin endale kobedama helisüsteemi ja kaks värvilist pöörlevat diskokera. Lisaks ka väikese valguspargi ning põrandale tumepunase arabeskidega kasiino- (või bordelli-?) stiilis vaiba, kuhu võis muretult maha valada kasvõi mitu pudelit veini – plekke ei jäänud. Rahvast oli mul külas enamasti tagasihoidlikult – mitte üle 30ne persooni. Tantsiti, joodi ja tunti ennast hästi.

Paar pidu tegin ka suisa maja katusel. Elasin kesklinna majas ja selle katuselt oli hunnitu vaade kogu linnasüdamele. Olin endale kogunud igasugu muusikainstrumente ja ükskord suveõhtul võtsime need kõik kaasa ning tegime katusel paaritunnise improvisatoorse jämmi. Kuni meid naabrid sealt alla kupatasid. Muusikaline oleng jätkus siis muidugi juba minu toas.

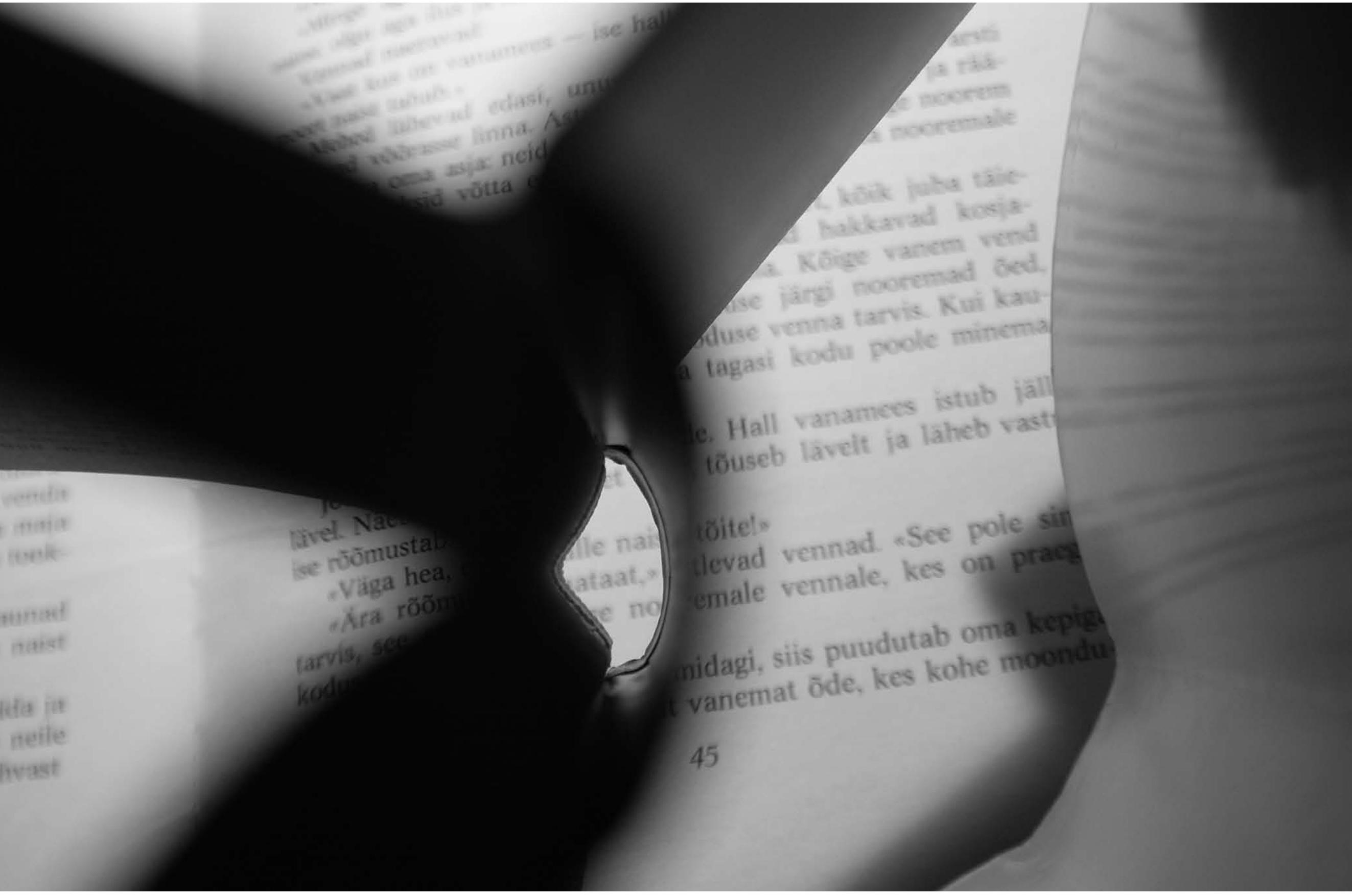

Seeria: Text sex. 7 Love Affairs (2008) ; anna hints
Jüri M. Banks ja Iain Parijõgi „Seitse venda, seitse õde ja mängur“
Kord elas kaugel põhjas üksikus talus Sprant Flere-Imsaho Wu-Handrahen Xato Trabiti („Mawhrin-Skel“). Kui teie seda loete, on tema juba ammu surnud. „aga isegi kui-“
Mäng jätkus.

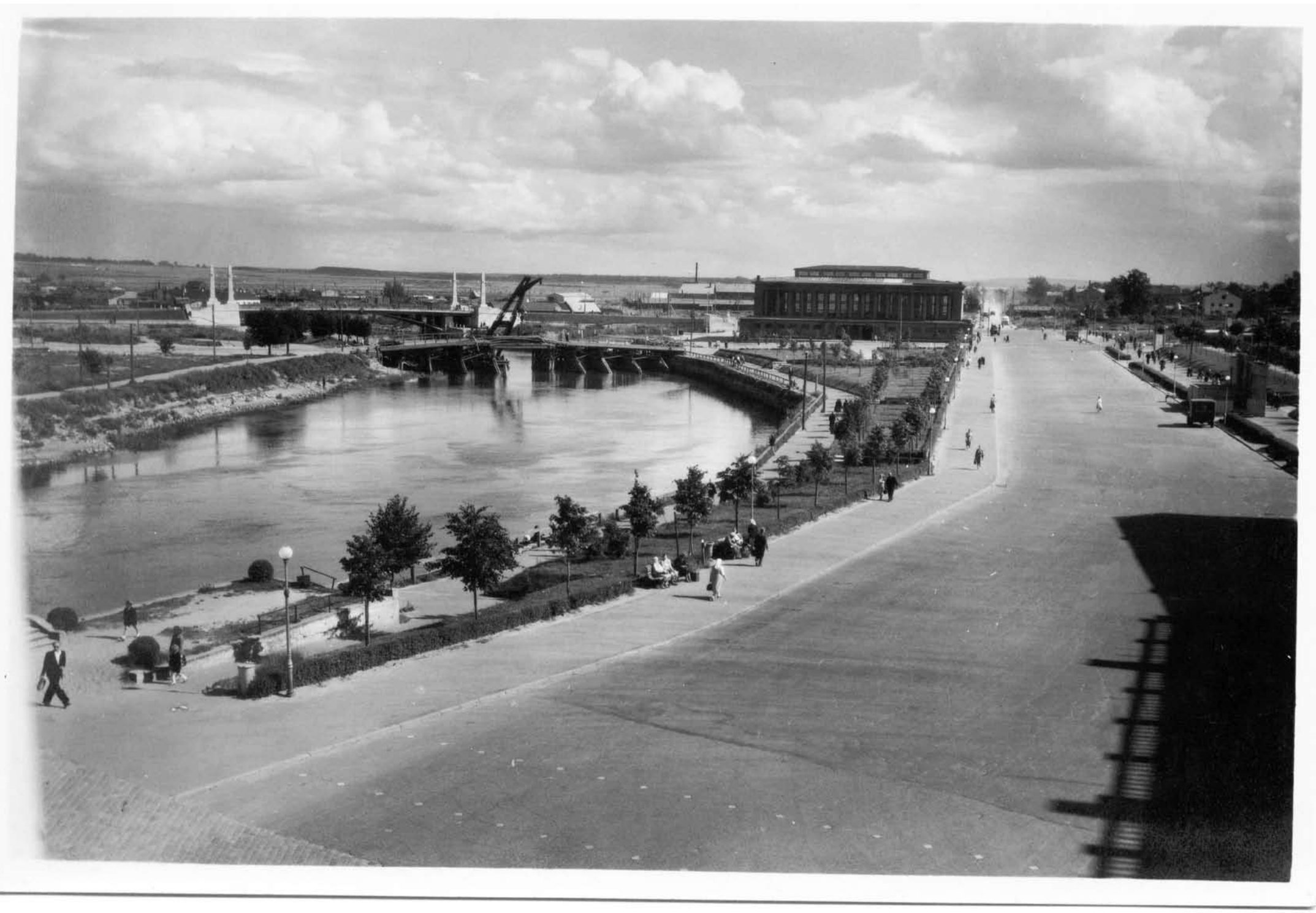

LINN, MIS ÓN SÕBER KATKENDEID ITAALIA-FAILIST

Aare Pilv

29. VIII

Metroos ostsime küll pileti, aga enne kui leidsime metrooväravad üles, sõitsime juba märgistamata piletitega jänest — nagu selgus, on Napoli metroos võimalik vabalt jänest sõita. Montesanto jaamast maa peale tulles jõudsime esimest korda päris Itaaliasse, st välja jaamadest-rongidest, tavalisse linna. Astusime välja — pisike piazzakene, piazzetta Olivella, kõrged majad mäeveeru küljes, poisikesed maja esisel kõrgel trepikäänakul mingit mängu (kaarte?) mängimas, ühe rõdu küljes Tiibeti lipp, ühes platsi servas pood ”Zio Tom”, mida ilmselt pidasid neegrid, sest neid liikus selle poe läheduses palju. Seejärel läksime mööda kitsast käigusarnast tänavakest funicolarejaama, sõitsime köisraudteega ühe peatuse ülespoole, otsisime peatuse lähedalt numbri järgi üles maja, kus pidime peatuma — aga me polnud veel kohal. Maja keskelt läks trepp alla sügavusse (õieti maja alt läbi, õieti veel teisegi majakõrguse võrra), all tegi käänaku vasakule, läks vabaõhukäiguna edasi, mille ühes küljes oli majasein, teises aga paistis läbi aiavõre linnapanoraam (tollest panoraamist hoolimata oli tunne, et oleme kitsas käigus). Käik lõppes ühe uksega. Ometi polnud me siiski veel kohal: astusime uksest sisse, seal tervitas meid üks kass — meie esimene tuttav Itaalias. Meil tuli nüüd omakorda trepist üles ronida, olemine läks veelgi kitsamaks — trepp oli kitsas pime käik. Uks oli lukus, kella peale keegi ei vastanud.

Siin me siis nüüd olime, kell oli poole viie paiku õhtupoolikul. Olime jõudnud umbes kümne tunniga porilombisest Tallinnast läbi õhuavaruste labürindina tunduvasse linna, meie teekond oli muutunud järjest käänulisemaks ja urulikumaks ja kitsamaks ja pimedamaks. Ja uks oli lukus ja kedagi polnud.

Helistasin numbrile, mis mul bookingu peal oli. Ja sealt ta mulle vastas — Andrea! Lubas kohe tulla, oli meid oodanud kella viieks (tõesti, olin igaks juhuks selle kellaaja bookingusse märkinud). Ta tuligi kümne minuti pärast — hoogne, väga sõbralik, üldse mitte tõmmu, vaid šatään, siilipeaga, mis küll juba pisut kiilanes, kerge mõnepäevase heleda habemega, heledamapoolsete silmadega, kitsa avala ja kavala näoga. Viskas oma jalgrattakiivri ja -prillid ära ning asus meile sööginurgas sissejuhatavat tutvustust tegema: näitas kaardi peal, kus asume, kuhu maksab sööma minna ja mida üldse vaadata ja kuidas sinna saab. Ausalt öeldes tundus ta esimesel hetkel kuidagi liiga intensiivne ning me ei osanud suurt muud ta jutuvoolu sekka teha kui naeratada, noogutada ja ”yes” öelda. Igal juhul küsis ta ühel hetkel, miks mul selline nägu peas on — kas on mõni probleem, mõni küsimus. Mul polnud tegelikult mingit küsimust, olin lihtsalt köögiseinal rippuvat Picasso ”Quijotet” tuiutama jäänud.

Andrea andis meile toa, kus ta ise oli kunagi poissmehena elanud, kus olid veel tema enda asjad sees. Tuppa oli magamiseks lae alla omaette nurk ehitatud, kuhu tuli treppi mööda ronida. Urulikkuse-mulje sai sellest ainult hoogu juurde.

Aga.

Aga sellel toal oli aken. Ja aknast avanes vaade kogu linnale kuni teispool linna kõrguva Vesuuvini. Kontrast võrreldes sellesse tuppa jõudmiseks läbitud uruliku labürindiga oli täiuslik: päike lõõskas veel varasel õhtutunnilgi.

Sellisena avanes meile Itaalia — sõgeda päiksest häguseks köetud urgude süsteemina, mille aken ripub linna kohal mäeseinas, ja teispool seda vigurlinnaga täidetud orgu kõrgub tumedana see “päris Uru avaus” ise — vulkaan. Oli tunne, et mitte päike, vaid Vesuuv kütab linna — linna kohal lasus hägune sumu, mis Andrea jutu järgi oli merelt kuumaga linna kohale jõudev niiskus.

Nagu hiljem selgus, polnud meie mulje Napolist petlik, ta jäigi meie jaoks kuidagi pinges linnaks, oma päikseheleduses ometi tumedaks. Mägede külge, külje alla ja sisse uuristatud ja riputatud linn — linn, mis polnud maastikku asetatud, vaid maastiku sisse surutud, maastiku sisse otsekui löödud, maastiku sisse trüginud linn, millele siis maastik omal kombel ise pidevalt vastulööke andis. Ja kõige oma ähvardavuse juures oli ta ometi ka kuidagi lahke — see tuli vist inimestest või siis ka sellest, et oma ruumilises pinges ja dünaamikas jättis Napoli väga ekstravertse mulje, ta oli meie poole avali näoga, olgugi et see nägu lõõskas tumedalt. Kohati tuli pähe, et kogu see ruum meenutab mingit Kafka juttu.

17. IX

Edasise panin kirja paar päeva pärast Firenzest naasmist kirjas Jackile, kes oli samuti välismaal, stipendiumiga Žižeki kodumaal Sloveenias, Laibachis.

”Tere,

kuidas elad, kas oled ennast sisse seada ja sisse elada saanud? Meie Itaalia-kohtumisest ilmselt ei tule enam midagi välja, sest käisime sel nädalal Firenzes ära ja põhja poole enam ei tule. Ma siin Mazzano korteris oma arvutiga netti ei pääse, käin kord-paar nädalas linnas netipunktis, nii et kiiret sidet pidada oleks ka raske olnud.

Meil on Itaalias olnud hiigla tore, Mazzano linnake Roomast 50 kilti põhja pool on suure oru serval, nii et terve orutäis metsa vaatab meile toaakendest sisse. Kuu alguses olime Napolis — kuidagi sõge ja ähvardava ilmega linn, pooleldi mäenõlva külge riputatud linn, mille üle valitseb Vesuuv — see on tõesti igal pool linnas näha. Oli väga palav ilm, mis lisas seda põrgulikkust veelgi. Oli väga huvitav linn; väga eksootiline, täielik lõunamaa. Oleme ka mõned tretid Rooma teinud, aga päriselt kontakti pole selle linnaga saanud — ta on kuidagi liiga suur nii tervikuna kui ka oma üksikasjus, ja kuidagi väga kivine — mõistagi, mitu tuhat aastat tsivilisatsiooni on linna muutnud tõeliseks inimese poolt erinevatel aegadel tahutud kivide metsaks. On küll huvitav, aga pidevalt mingi kättesaamatuse tunne — ja see pole head laadi kättesaamatus, kus võiksid osa põhjal tervikut aimata, vaid pigem väsitav killustumus. Võimalik, et asi on ka selles, et me oleme alati Roomas käinud nii, et hommikul bussiga Mazzanost Rooma ja õhtul tagasi — pole seda Roomas uinumise ja ärkamise kogemust, mis tegelikult õige linnakogemuse juurde peaks kuuluma. Me pole olnud Roomas kunagi “ankrus”, vaid ikka ainult huvireisil.

Aga nüüd käsime Firenzes, ja ma leidsin Praha kõrvale uue ”ideaallinna”, kus on selgelt linna organiseerivad jõgi ja mägi. Miks Roomas mäed ja Tiber minu jaoks tööle ei hakka, ei tea; üks põhjus on ilmselt see, et Rooma linn sööb Tiberi kuidagi ära, Tiber ei mängi Roomas eriti organiseerivat rolli, vaid jääb üheks nähtuseks teiste hulgas — ta pole ka eriti laiem Emajõe laiematest kohtadest, mida on Rooma jaoks ilmselgelt vähe; ka ei jäta Rooma eriti ”mäe-linna” muljet, kuigi noid künkaid seal ju jagub; ses mõttes mulle väike ”pettumus” niisiis. Aga Firenze on nii oma üldiselt organisatsioonilt kui ka üksikute tänavate ja platsidena harmooniline ja terviklik linn, ja väga ilus, tõesti lihtsalt kaunis linn. .. ”

Jätan siinkohal kirja pooleli, et seletada. “Ideaallinn” — mida ma sellega mõtlen? Olen sellest juba rääkinud, linnaseminaris, mida Sven Vabar ja Jack kevadel korraldasid. Püüan selle siin kirja panna.

Ma nimetan seda ”õigeks linnaks” või ”täpseks linnaks”, ja see on seotud sõprusega — ideaalne, õige või täpne linn on see, millega ma oskan sõbraks saada. Nii et, ses mõttes on see puhtalt mu isiklik kujutelm asjast, ma ei taotle mingit üldistatavat teooriat. Ja see pole eriti seotud inimestega, kes linnas elavad või liiguvad, vaid pigem linna kui ruumiga, aga mitte lihtsalt kui visuaalse ruumiga, vaid ruumiga, mis indutseerib või võimaldab teatavaid kindlaid enesepraktikaid, kehapraktikaid, mille käigus on võimalik linna ja iseenda keha kuidagi ”kattuma” või vastastikku üksteist toetama saada.

Minu kujutelma aluseks on konkreetsed linnad, kus ma olen olnud ja tundnud seda õige linna tunnet. Esiteks Viljandi, kuhu ma sündisin ja mis on minusse paratamatult sisse imbunud. Sedavõrd, et kui ma seal nüüd ringi käin, juhtub ikka ja jälle, et mingit kohta nähes on mul tunne, et taju sellest ei tule minusse väljastpoolt, vaid see koht laotub minu ees laiali mu enda seest. Ma tajun seda kohta suunaga seest väljapoole: koht tuleb mu ümber, ei tule mitte minu silma, vaid silma seest välja.

Teiseks Tartu, mis tungis mu sisse intensiivselt (loomulikult võtan ma selle imbumise-tungimise paari Paul-Eeriku ridadest ”maailm mu sisse ei tungind, vaid imbus”). Ma olin olnud üsna paikse eluviisiga poiss, väga palju ringi ei

olnud käinud ja kui tulin keskkoolist Tartusse ülikooli, siis ei tundnud ma veel Tartu linna eriti hästi, mu käigud siia olid olnud põgusad. Tol 1994. aasta sügisel ja talvel aga toimus kirglik Tartusse ”sisenemine”, ja kui ma lugesin Madis Kõivu ”Studia memoriaest”, kuidas toimus tema ”sisenemine tänavatesse” poisipõlve Valgas, siis oli selles midagi väga sarnast minu Tartu-avastamisega. Tartu hakkas mulle väga meeldima.

Ja kolmandaks Praha, mis on olnud ainus linn pärast Tartut ja Viljandit, kus viibides ma olen tundnud, et siin ma võiks ja tahaks elada.

Ma olen mõelnud nonde linnade peale ja olen jõudnud aru saanud, mis neil ühist on — st mis iseloomustab õiget linna.

Esiteks — ma olen väikelinnainimene. See tähendab, õige linn peab olema sedavõrd haaratav, et sa suudad ühest äärest teise kõndida umbes tunniga (või pooleteisega, mitte rohkem) — sest kaks tundi on inimese loomulik tsükkel, kahe tunni kaupa käivad loengud — kauem lihtsalt ei jõua, kahe tunni kaupa tegeles nt Masing oma päevategevustega. Ja muuseas, olen kuulnud (ja tundub, et see vastab tõele), et kahe tunni tagant vahetub inimese aktiivne ninasõõre. See kõlab naljakalt, aga nt nohu korral olen tõesti tähele pannud, et kord on üks ninasõõre nohusem, kord teine, ja see käib umbes kahe tunni tagant — aktiivsem sõõre teeb ennast vabaks, võtab hingamise enda peale. Igal juhul on pooleteise tunni sisse (veerandtunnid hoovõtuks ja mahajahtumiseks) servast servani mahtuv linn inimlikult haaratav, n-ö ühte hingetõmbesse mahtuv (tolle imeliku sõõrmeteooria järgi teeb inimene siis ööpäevas 12 ”makrohingetõmmet”). Mis on üle selle — siin on juba mitu võimalust: kas on tegu mingi imeliku, ”ebaõige” linnaga, või on tegu päris suurlinnaga, mis on juba täitsa omaette ooper (seal on siis mitu võimalust, kas võtta linnaosi omaette üksustena või siis korvata ajaline haaratavus ruumilise haaratavusega). Mõistagi on Tartu see, millest ma räägin (olen järgi proovinud, nt Varikult Annelinna lõppu kõnnib pooleteist tunniga ära, samuti ilmselt Raadilt Ropkale). Ja Viljandi loomulikult ka. Tallinn on ses mõttes ikka midagi poolikut — ta pole ei haaratav ega ka suurlinn (mu ema ütles ükskord „Tallinn on oblast“, ta on seal ülikoolis käinud). Minu pilgu jaoks on Tallinn alati tundunud üle oma mõõtmete kasvanud väikelinnana, mis pole ikka veel jõudud suurlinna-omadusteni (ja kas jõuabki, ta on sunnitud laienema vaid üht telge pidi, sest Ülemiste ja mere telg lihtalt ei võimalda enam laienemist).

Teiseks — õiges linnas võiks olla paigas selgelt haaratav vertikaal ja horisontaal, ja just nimelt looduslik, sest kõrghooned ja kirikutornid ja avenüüd ei tule arvesse (see ongi see ruumiline haaratavus). Otse öeldes tähendab see, et peab olema jõgi ja mägi. Tartus on mõlemad olemas, Viljandis peaaegu — läbi linna voolab kaks oja (Valuoja ja Kösti oja), mõlemad on orgudes, linn orgude ümber (vanasti, kui linn oli väiksem, oli Viljandi ruumiliselt veelgi lihtsamalt defineeritud - ta asus kahe oja ning järve vahelises kolmnurgas), pluss veel muidugi sügavaimas orus olev järv. Igal juhul on need mõõtmed minu jaoks seal pidevalt kohal, kuigi muidugi mitte nii ilmselgelt kui Tartus või Prahas. Tallinnas jõge pole (on Pirita jõgi, aga ta on perifeerias ega organiseeri Tallinnat eriti, ja Härjapea jõgi on maa alla pagendatud, ei teagi, kuidas ta seal elab). Tallinnas on küll Toompea mägi, selles suhtes pole veel lugu kõige hullem. Praha on ses mõttes ideaalne — korralik lai jõgi otse läbi linnasüdame pluss kogu kesklinna valitsev kõrge lossimägi. Kui olen tagantjärele mõelnud, miks Praha mulle nii omane tundus, siis oluliselt just seetõttu, et see looduslik vertikaal ja horisontaal on selles linnas peaaegu äärmuslikul kujul olemas. Praha muidugi pole enam pooleteise tunniga läbitav, on juba päris suurlinn.

Eesti linnadest vastavadki Tartu ja Viljandi neile jõe-mäe-linna nõuetele kõige paremini, ehk veel ka Valga (aga seal on see häda, et linn on poolitatud üsna linnakeskme juurest, ja see on tänini tunda). Siis veel ehk Karksi-Nuia (kust Mehis on pärit), kuigi muidugi natuke väike pärislinna jaoks. Võrus tuleb õige tunne Kreutzwaldi pargis istudes, kui üle järve on näha ”šveitslik” mägedereljeef, aga mujal Võru linnas mitte.

Igal juhul on mu meelislinn selline, mis pole ”mets”, ei ole urbaanne mets — pole tehisloodus, vaid veel ”looduse sisse ehitatud kultuur”, kodustatud loodus. Merelinn ei saa mu meelislinn olla juba selle pärast, et merd ei saa kodustada nii nagu jõge (või järve). See lülitab merelinnad mu isiklikust ideaallinnade kandidaatide nimestikust kohe välja (kuigi merelinn võib muidugi olla muud moodi väga huvitav, nagu Napoli, või lihtsalt meeldiv, nagu Helsingi või Oslo või Peterburg). Õiges linnas on säilinud ja nähtav piir loodusega; see tähendab, ta pole veel tsivilisatsioon, vaid veel kultuur (kui toda splenglerlikku jaotust kasutada), ta suhestub enda määratlemiseks veel loodusega (olgu või poleemiliselt).

Enne seminari saatsin laiali ühe pildi 1950. aastate lõpust, tehtud ilmselt Tartu Raekoja platsi nurgapealse pangahoone pealt, vaatega turuhoone ja tollal veel tühja Annelinna-aseme poole. Pildistatud on seda, kuidas vana iidne sillakoht — turuhoone ja praeguse Atlantise koha peal — on veel viimaseid aegu alles ning sinna kõrvale ehitatakse Võidu silda; aga mis mind eriti võlus, oli see, et Tartu kesklinnast võis veel vabalt näha linna ümbritsevaid metsi tänase Annelinna taga.

Tolle ruumilise haaratavuse juurde kuulub veel üks aspekt, mis aitab kaasa linna ”õigsusele” — see, kuidas linna satutakse, kuidas temasse sisenemine on ruumiliselt organiseeritud. Õige linn pakub ennast ise. Kui näiteks tulla Tartu või Valga poolt Viljandisse, siis on ju näha, et linn näitab ennast üle oru kenasti kätte, enne kui ollakse veel linna jõudnudki. Ka Tartul on selline koht olemas — bussid seda nüüd enam ei kasuta, sõidavad Tallinna poolt Veeriku kaudu sisse, aga varem sõitsid nad Tähtvere kaudu, ja pisut enne linna piiri näitab Tartugi end tulijale üsna lahkelt kätte ära — igal juhul minul oli varem alati tore näha juba enne EPA hoonete juurde jõudmist kaugelt oma Narvamäe kirikutorni teispool Emajõe orgu.

Ja muidugi ”ostis” Praha meid ära sellega, kuidas me sinna sattusime. Ööbimiskohta saamiseks ei pidanud me lennujaamast tulles kesklinna läbima, sõitsime mööda suurt Evropská tänavat, Dejvice linnaossa, nii et jäi mulje, nagu oleksime ikka veel kuskil suhteliselt linna ääres, vähemasti keskusest eemal, ja et kogu linn on veel ”ees” (vähemasti oli läheduses metroo lõpp-peatus, Dejvická). Elasime Terronská tänaval. Linnaosa oli ehitatud vist kahe maailmasõja vahel või siis vahetult pärast Teist: suured väärikad kivimajad, lähikonnas sõjale ja liitlastele viitavad tänavanimed — näiteks Rahvakaitseväe tänav, Roosevelti tänav, Charles de Gaulle’i tänav, isegi Verduni tänav. Linnaosa keskuses oli avar ringteega Vítezné námestí — Võidu väljak, millest hargnesid ristina toosama Euroopa tänav, Tšehhoslovakkia armee tänav, Jugoslaavia partisanide tänav ning Püha Vituse tänav (see viimane suundus Praha peakatedraali suunas, mis on pühendatud Vitusele, Sitsiilias sündinud ja Roomas märtrina hukkunud 4. sajandi pühakule).

Otsustasime esimesel õhtul kesklinna jalgsi minna, vaatasime kaardilt, et kõige otsem tee on kagusse, kus enne jõge tuleb veel suur park. Jõudsime parki, selle nimi oli Letenské sady, ja see oli täis rulatajaid ja rulluisutajaid, muidujalutajaid nagu eriti polnudki. Kõndisime läbi pargi, jõudsime mingi platsini, kus noid rulatajaid oli juba hulgaliselt, aga miski ei valmistanud meid ette selleks, mis juhtuma hakkas. Jõudnud platsi teise serva, avastasime, et me oleme kõrge mäe otsas — senine teekond oli olnud täiesti tasane. Ja kogu Praha laotus meie ees laiali: otse meie ees orus voolas Vltava, mis tegi siin ka veel oma põhikäänu, kogu ülejäänud linn oli meie ees punaka õhtupäikese käes avali kõigi oma kitsaste ja kõrgete tänavatega. Suurejoonelisemat linna sisenemist on raske ette kujutada, ja meie teadmatus ning ettevalmistamatus olid meile teinud suurepärase kingituse. Me saime linnaga sõbraks kohe, ilma et oleksime pidanud teda tänavhaaval avastama ja ettevaatlikult tutvust sobitama.

Ja siis on veel üks õigele linnale iseloomulik parameeter, mis õigupoolest on selle jõe ja mäe tingimusega tihedalt seotud. Madis Kõiv on ”Kuninglikus jalutuskäigus” rääkinud ”loomulikust ja tõelisest pealinnast”. Ta kirjutab: ”Ma nägin pealinna kohana maastikus. Ei ole vist isegi õige ütelda, et sain aru, ma lihtsalt nägin. Nägin loomulikku ja tõelist pealinna, tundsin ta ära kui igavese kodu. Koha, milles mäletamine ulatab sügavaimale mõeldavaist, see on koht, mis on oma tähendustes põhjatu. Milles põhjatus on avatud ja mis sellega annab mõõtmatu perspektiivi ettepoole. Koht, millest kõik – see mis oli ja see mis tuleb, mis on — on nähtav, muutub läbipaistvaks: Lõpmata selge õhtupoolik väikelinnas.

Sest ainult väikelinnas võis asuda pealinn.”

Ma saan sellest aru ja minu kujutlus õigest linnast on selle nägemusega sugulane, kuigi mitte päris sama. Igal juhul on mulle oluline see määratlus: ”koht maastikus”. Sest minagi näen õiget linna maastiku väljendusena. Õige linn järgib maastikku, kuid mitte päris valvepormeisterlikus mõttes (kuigi tema keskkonda sulanduda püüdev arhitektuur on mulle sümpaatne). Pigem nii, et linn väljendab maastikku, millesse ta on rajatud, ta ei püüa väljastpoolt tulles maastikku ”sobituda” või ”sulanduda”, vaid mingis mõttes taasesitab maastikku, kuid mitte enam maastikuna, vaid just linnana. Linn esitub maastiku loomulike eelduste teostusena. Seda võiks siis nimetada ”ktooniliseks linnaks”, mis on otsekui maastiku seest ise võrsunud. Seepärast ei saa ”õiget” linna ehitama hakata, ta kujuneb, õigemini ON kujuneNUD, alati juba siin — maastikus.

Tartu on ses mõttes väga hea näide. Juba alates tema üldisest asukohast järgib ta maastiku loogikat — Tartu kohal on ainus kõrgem koht Emajõel, vanal ajal oli see põhimõtteliselt ainus tee üle jõe, kahel pool laiuvate soode vaheline koridor jõe juurde. Ja kui vaatame Tartu struktuuri, siis Riia tänav Tartu peatänavana on maastikuliselt ainumõeldav, sest just sellest kohast oli langus Emajõe orgu kõige laugjam, samuti nagu Narva maantee kohal oli kõige laugem koht jõe põhjapoolel (lugesin Tartu kujunemisloo kohta Ago Vallase raamatust ”Aolinnad, linnused ja kindlused” (2007), kuigi ilmselt on sellest mujalgi kirjutatud). Need kohad määrasid ära peamiste sildade asukohad ning sildade juurde jõudmise loogika, koos Toomemäe loodud maastikuloogikaga kujundasidki Tartu struktuuri — Vabaduse tänav on ühendus ühest sillast teiseni, Vallikraavi tänav (mis muiste pikenes Riia maanteeni) oli otsem tee Narva maantee poolse sillani teistpoolt Toomemäge, ja siis tekkis juba inimliku loogika kohaselt nende vahele ülejäänud linnastruktuur. Samamoodi on Prahas selgelt näha, kuidas linn on jõe ja mäe dünaamika tulemus. Merelinnadega on teisiti, nemad ei pruugi järgida niivõrd maastikul liikumise loogikat, vaid pigem merelt maale ligipääsemise loogikat, ja see on juba hoopis teine maailm, mis mulle kui sisemaainimesele on võõras.

Aga asi pole mitte ainult linna enda struktuuris, vaid ta saab ”õige” olla ikkagi ainult suhtes minuga. Ja siin on oluline haaratavuse kõrval veel üks asi, mis ei tule linnaruumist, vaid mis puudutab puhtalt mind — nimetan seda sattumiseks: ”õigesse” linna tuleb sattuda (nii, nagu olen sattunud Viljandisse, Tartusse, Prahasse). Nii et, Praha puhul tuleb tegelikult mängu peale nonde muude aspektide ka veel see, et ta meenutas mulle mu esmalinnade sattumisekogemust: haruldane võimalus seda veel kord kontsentreeritud moel läbi elada. Ka oma kehasse ju satutakse, leitakse end sealt alati juba eest, ning õige linn on ka alati maastikku kui oma kehasse sattunud, mitte sinna tulnud või pandud. Kui need kolm sattumist — minu sattumine linna, minu sattunud-olek oma kehasse ja linna sattunud-olek maastikku — ühinevad ning ”mäletamine ulatab sügavaimale mõeldavaist” ja tähenduste ”põhjatus on avatud”, siis on tunne, et sa oled alati kohal kogu linnas ja et linn on su keha laiendus. Sa navigeerid linna ja tema sind - vastastikune usaldavus, andumus, mis tuleb sattumisest ja haaratavusest. See ju ongi sõprus.

Ja nüüd olin ma Firenzes ära tundnud järjekordse ideaallinna, õige linna. Firenze puhul jäi küll see ”linnasse sattumise” parameeter nõrgaks, sest vähemasti Rooma poolt tulles oli linna saabumine üsna sujuv, raudteeäärne muutus järk-järgult linnaks. ”Sattumine” oli aga kindlasti jõudmine Napolis Andrea toa aknale. Kuid Napoli pole jälle muus mõttes ideaallinn, ta on selleks liiga pinges maastiku suhtes, pealegi on ta merelinn. Kuid Firenze on kindlasti ”koht maastikus”, oma San Miniato mäega ja Arno jõega ning linna ümbritsevate mägedega. Ja kuigi ma ei tundnud seda ”sattumist” Firenzesse sisenedes, sain ma selle hiljem siiski kätte. Siinkohal jätkub kiri Jackile:

”...Tee “linna tippu”, nagu meie seda läksime — Uffizi juurest turistidest tulvil Ponte Vecchiost üle, sealt vasakule mööda via de’ Bardit, mis muutub via di San Niccoloks, kitsas kõrgete majadega hämar tänav, millel elas oma viimastel aastatel ka Tarkovski — selle kohta on alles 2 aastat tagasi tahvel pandud, itaallastele omase epiteedikküllusega ”spirituaalse kino subliimne režissöör”. Sealt tuleb üks suur värav — Porta San Miniato, mille taga algavad trepid — via del Monte alle Croci ehk ”Mäetee ristidega”, mille alguses on tahvel ridadega Dante ”Komöödia” purgatooriumi-osast, kus on juttu sellestsamast tõusust, seejärel tõus mööda treppe, mille ääres on seitse risti — Kolgata-tee seitsme episoodi üle mõtisklemiseks. Lõpuks jõuad üles, täiesti võhmal, oled jõudnud Michelangelo platsile, kust on pildistatud kõik need kuulsad Firenze-panoraamid, mis postkaartidel on — aga ka vaated teisele poole, linna ümbritsevatele rohelistele mägedele. Seal võib vaadata ja siiralt õhata kogu selle ilu üle, mis siit avaneb — aga veel pole sa päral. Tulevad veel ühed trepid, mis viivad mäe otsas asuva San Miniato kiriku juurde — keskmise suurusega romaani stiilis kirik (mis paistab kaugusest ka alla linna jõe äärde ära), mille ukse kohal tõstab mosaiik-Kristus sulle kaks sõrme võidumärgina: ”Kui oled siiani jõudnud, oled hästi jõudnud.” Astud kirikusse sisse (erinevalt enamikust Firenze kirikutest siin uksel raha ei küsita) ja istud maha, lihtsalt puhkamiseks. Kirik on hämar, ei mingit kunstvalgust, ainult see, mis õhtupäikesest läbi uste ja kõrgel olevate akende sisse pääseb, kiriku teises otsas altari kohal on kumer mosaiik, kust aimdub hämaruses veel üks V-märki näitav Kristus, kuskil laulavad mungad gregooriuse koraali, aga pole näha, kus täpselt. Vaatad kiriku lae aluseid mustrilisi sarikaid ja saad aru, et kogu see ronimine on kiriku osa, terve mägi on materialiseerunud kontseptsioon õndsusse jõudmisest, sa tunned seda oma rahunevate kopsudega. Ja päriselt aru saad sellest alles kirikust välja astudes ja taas pilku kogu õhtuvalguses linnale heites. Pool teed mäest alla olime päris vait. Tulime alla teist teed, viale Poggit, mis on siksakiline tee läbi rohelise mäenõlva, midagi erinevat tõusust mööda kiviseid treppe, kuni jõuad tagasi jõe äärde, et kesklinna poole tagasi liikudes avastada jõeäärne maja, millel on tahvel ”Siin leidis Rainer Maria Rilke 1898. aasta kevadel ”Firenze päevikutes” oma poeedikutsumuse.” Tagasi üle silla, pilk piki jõge linna ümbritsevatele mägedele, seejärel kitsastesse linnatänavatesse.

Ja nii edasi. Kusjuures mis on Firenze juures märkimisväärne: kui näiteks Roomas on kõik üleelusuurused ehitised mõeldud otsekui inimest pisendama, inimest igas mõttes oma külluses üle trumpama, siis Firenzes mõjuvad üleelusuurused ehitised, nagu näiteks Toomkirik ja hiigelraekoda, pigem niimoodi, nagu oleks nad inimese poole pööratud, nagu tahaks nad inimese kaasa võtta. Roomas tajud püüet sundida inimest alandlikkusele (ikkagi sajanditepikkune läänemaailma vagadusetsentrum), Firenzes aga kutset ülendusele — ja see tõus Miniato kirikuni oli selle parim väljendus. Kas see ongi renessansi idee, linnana esitatud?
[---]”

EESTI POP VI

Melodija / Tallinna Helikassetitehas 1986

Margus Kiis

Algatuseks peaks rääkima, mis asi oli Eesti POPi vinüüli/kassetiseeria. Igatahes projekti algus on rohkem kui hämar. Eesti POP I ja vist ka IIst pole keegi näinud, kuulmisest rääkimata. Mõned peavad küll seeria esimeseks 1978 ilmunud kogumikku "Noorte laulud", mis oli ülikuuli kujundusega album, kus peal 1975.—76. aasta hitid Voldemar Kuslapilt, Peeter Toomalt, Apelsinilt, Rujalt, Psycholt jt-lt, nii et plaadi edenedes läks muusika järjest radikaalsemaks! Eesti POP III ja IV sisaldavad korralikke live-salvestisi Tartu Levimuusikapäevadelt aastatel 1982 ja 1983. Väga üllatavaid asju võib leida sealt. Aga alates viiendast volüümist hakati vinüüli valama, nagu arvata võib, stuudios salvestet (raadio)hitte.

Eesti POP, mis ilmus küll 1986, sisaldab lugusid paarist varasemast aastakäigust. Kui nüüd seletada välismaakeelselt, siis tundub, tollal, tormide-eelses petlikus rahus ja suhtelises vaikuses ruulis peamiselt synthesizer-full AOR ehk süntesaatoritest täidetud täiskasvanutele suunatud (pop)rock ja lääge kantrimuusika. No muidugi eranadeid on ka, näiteks Fixi "Soovid, soovid, soovid" on ehtne glam rock a la Mud, mis oli Läänes fassioonne ehk 10 aastat varem. Aga Kukerpillid koos Silvi Vraidiga lõõritab, et "kantri alati jääb" ja kahtlaselt akustiliselt kõlav Consilium sai järsku toona mu ema suureks lemmikuks mingi Vahemeremaadest pärit loo baasil tehtud "Kõverpeelgliga".

Tähtsad ansamblid tundusid siis olevat Hübriid ja Monitor: esimeselt on kogumikul kaks lugu pluss peamehe autorlus ühes kolmandas loos ning teiselt lausa kolm lugu, kusjuures ühelt liikmelt ka osalus duetis. Küsite, mis bändid need veel olid? Hübriid konkureeris kohati päris edukalt legendaarse Suveniiriga, viljeledes teatud vanuses publikule ülihästi peale minevat lääget kantripoppi. Tuntuim nende lugu on vist "Võõra linna tuled", mis ilusasti just sellel Eesti POPil pesitseb. Hübriidi laulja oli muide praegu Eesti Le Peniks püüdev "uuskonservatiiv" Mart Helme, toona suurte hülgevuntsidega "mõistlike inimeste" lemmik.

Monitor oli üks kummaline monstrum, mida juhtis bassimees Alar Kotkas, tulevane 2 Quick Start'i boss, ning sageli laulis Juri Mazurcak, samuti tosina aasta pärast mainitud menuansamblisse asuv trummar. Monitor viljeles kõike kõige mögamast süldimuusikast kõige moodsamate röögatusteni ja need äärmused on siin täiesti olemas. Muideks ka vist Eesti esimene räpp – Alar Kotkas ise jutustab, kuidas kaupluses nägi Juuliat ja ostis ära kõik poes olevad juustud, mida ta ei söönud, kuna seal olid augud sees (Peeter Volkonski tekst muide). Monitoris oli kaks sündimängijat ja seda on kuulda. Naisklahvpillimängija Elo Kongo kirjutas posu funkivaid laule (mis ei seganud Monitoril rohkelt kaverdamast) ja tõi Eesti poppi tantsutüdrukud; Jaak Jürisson, üks luuserlikumaid andeid Eesti popis-rockis, ka laulis, paisutades ühte power-ballaadi siinsamal plaadil koos (ojah, muidugi) Silvi Vraidiga. Hübriidi imal kantrilugu ja Monitori samas võtmes versioon kellegi D. Kralici loost on üksteise järel ja tõesti on raske vahet teha, kas jorutab Helme või Jürisson.

Aga siit võib leida põnevaid aspekte ka. Näiteks lausa üllatav, millise hoolega on stuudios jännatud. Karavani "Vaat mis juhtus", Karl Madise bändi eelkäija, omaaegse suht põneva new-wave koosluse Elektra pärandus (originaalversioon ilmus muide Eesti POP IV-l ja selle peale kirjutas vist noor Tõnis Kahu, et laulul on maailma kõige ebaloomulikum refrään) sisaldab lahedat kraut-gruuvi ja üllatavaid eriefekte. Oktav madalamalt refrääni laulda oli vist 80-ndate keskel trendikas, sama nippi kasutav Rock Hoteli "Üheskoos" võiks võluda kõiki Police'i fänne oma vägagi seda triot meenutava seadega, teisi teravkõrvu hästipeidetud kummaliste röögatuste ja jorutamisega.

Ja mis kasseti lõpetab ... Igor Garšneki lõbus süntekapala "Abakus". Kui ma ei teaks, kes kirjutanud ja esitanud, arvaks, et tõesti mingi Jarre või vähemalt tolle wannebe koopia. Või Garšnek siis tahtiski olla Jarre? Vähemalt eesti popis?

ERKKI LUUK

Pideva ja Silmnähtava Pöögelmann
„Valitud Luuletused"

Wiljar Külvipind

1.
See juhtus kusagil maikuus, kui oma maailmatuuril Tallinna Kultuurikatlas Erkki Luuki kohtasin. Õhk oli parasjagu cabaret derridast tiine ning moetšikid sagisid ümberringi. Korraga astus pilvesambast välja üks robot, kes ei olnudki tegelikult robot, vaid hoopis LCD-mees. Ta astus minu juurde ja ulatas mulle musta karbikese, milles peitsid ennast viis väikest vihikut täis kummalisi tekstikatkeid. Nüüd, kus aasta juba selja taga, olen leidnud eneses piisavalt küpsust, et omi muljeid jagada.

2.
Filosoof Heideggeri sõnade kohaselt on keel olemise maja, Erkki Luugi puhul on see hotell, millel on "mühisev naatriumpõrand". Sellise põrandaga hotell läheks reaalsuses talla alt kuumaks ja hakkaks suitsema.
Õnneks piirdub hotelli administratsioon ainult koopiamasinaga, aga sellisega, mis kopeerib iseendaga kaasasolevat manuaali või papp-pakendi pokaali. Ja lõgistab arusaamatus rütmis oma on/off nuppu. Sellised järsud seisakud koopiamasina töös hakkavad mõjutama kopeeritavat teksti. Tekitavad minimalistlikku müra, mis mõjub nagu šamaani või jooga meditatsioon. Selline müra võib olla suures osas tajutavast skaalast väljas nagu ultraheli või -valgus.
Ta võtab ühe situatsiooni, kordab seda, varieerides värvi, lõhna ja võimalike muutujatega. Selline cut ja paste tekitab tunde, et kaugus lõpp-punktist pole määratud, ehk isegi lõppu polegi, alguseid seevastu on aga mitu.
Luugi luule on midagi, mida iga inimene teeb iseendaga: lõhub ära "mina" ja ehitab uuesti kokku, korrates kogu aeg sama viga; lihvides errorit täiuslikkuse suunas selleks, et juhuslikkuse printsiipides selgusele jõuda. Ta katsetab nagu insener, kes loob tehnoloogilisi lahendusi kõlbelistele probleemidele. Arhitekt, kelle ainsaks abivahendiks ja tööriistaks on arvutis olev koodijupp, mis vormilt meenutab luulet.

3.
Linnud on sümbolid, mis ikka ja jälle poeedi meeleolustikes välja ilmuvad ja tuttavate märkidega ebasüsteemi ja -loogikat noka otsast poetavad. Nad on söakad erroristid, nad levivad läbi õhu, wireless, läbi eetri, läbi kivi — väljaspool sekventserite loogika radu, otsides faasinihkes oma nostalgia arhet ja luues ruumi ootuspärase ja ootamatu vahele.
Kui te sellest autorist midagi ei tea, siis on väga hea, siis võtke lihtsalt suvalise koha pealt lahti ja lugege. Kui soovite aga asjale vanamoodsalt läheneda, siis võiks alustada "Kommunistlik revolutsioon kuul" sisukokkuvõttest.

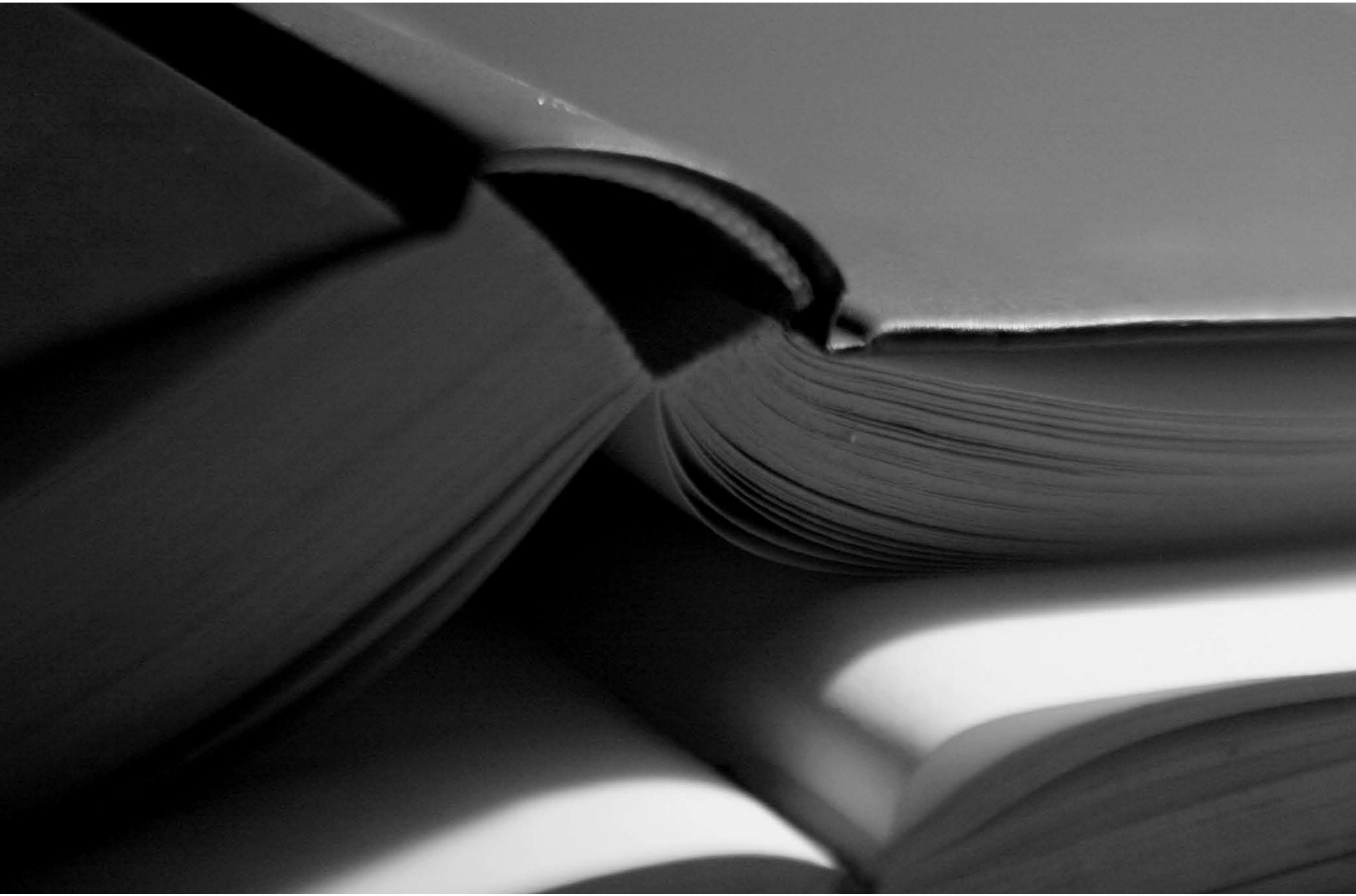

Seeria: Text sex. 7 Love Affairs (2008) ; anna hints
Witold Le Guin ja Ursula K. Gombrowicz „ Maailmad, metsad ja päevaraamat“
Mulle meenub loeng „Poeetide vastu“ (hiljem avaldas selle Kultura), mille pidasin paar aastat tagasi jõekaldal keset lepavõsa ja kuldseid pajusid. Näha polnud ainsatki hingelist peale teisel pool vett rohtu söövate punakaspruunide veiste. Tuulises päikesepaistelises orus valitses rahu.

SUMMARY

Tartu. World. The Universe. Cultural paper Müürileht has come to its 5th edition, which will most probably be the last of 2008. Many things have changed since we started, many things have remained the same. The following is a short and it-should-be-more-thorough footage of what the Autumn 2008 edition is about.

Kaisa Eiche, hostess of the Creative Industry in Tartu, is determined to identify the false-perves of our cultural landscape. Those searching for balance aren't really perves, those used to irrationality, those inspired by irrationality are real perves. Meeting such a person would be a challenge. Perhaps one of them wrote a really inspiring application to the Creative Industry in Tartu (see page 2, in English… sort of).

In the footsteps of the first article, Merilyn Merisalu talked to Lea Täheväli Stroh about her goal to knock some sense into the real estate developers. The whole question is about the real estate, which the Creative Industry of Tartu houses in – old yeast factory. Lea Täheväli Stroh is determined that the old yeast factory should be renovated, not torn down and built up again to be a modern box-house. These euro-houses aren't the ones to attract tourist, to be the perfect ground for any cultural action. Why is she using her time to do this? Because she can't stand stupidity!

At the moment the old yeast factory houses the Creative Industry of Tartu. Berk Vaher gives a short overview who are the people working there. First part of longer series.

The town of Tartu will soon open it's own Creative Incubator to help the starting entrepreneurs in creative field set off to a successful business. This means proper know-how and means to those who need it so that no fruitful idea has to suffer premature death due to inadequate means. Raul Oreškin and Katriin Fisch-Uibopuu from Tartu City Council will enlighten the idea of Creative Incubator.

There are very many people pursuing their own thing in Tartu. Ivar Põllu has tracked down KASHÉL, the local DJ, promoter, initiator of movement and visuals to see how he got started, how he developed, to know what he thinks of the cultural life of Tartu, and what he is doing to improve it.

Müürileht has gotten itself in an odd groove: this editions interviewer will be next edition's interviewee. Last time Urmas Nimetu interviewed Jaan-Jürgen Klaus, this time he is interviewing Tartu's video and photograph artist Kalev Vapper.

Põim Kama gives an overview on a strange Santa-Fe musician Zach Condon. A man whose first appearance was a total failure, but who still made it with his enormous band Beirut, large quantity of instruments and positively weird sense of sound. He made it to the top never having to leave his bedroom. How about that!

But to talk about strange things, the intellectual base of Tartu is never-ending: Märten Rattasepp gave a keynote speech in March on the basics of being a tomato. What is a tomato? Heidegger would know. Müürileht is proud to present Rattasepp's speech on that matter.

Matis Song and Kaspar Jassa continue to widen the circle of definition of the avant-garde of Tartu. From edition to edition there have been articles about what it means to different people in different times. In this edition Matis Song looks at the term in wider range, whereas Jassa pinpoints out the rebelling age of parties all over town.

Aare Pilv has provided us notes from his trip to Italy widening it to a rather philosophic discussion on a perfect town and what it means to him. A perfect town has many important characteristics (such as size, topology, first meeting etc), those few he has seen that meet the criteria are Viljandi, Tartu, Prague, Firenze.

Margus Kiis has turned to music – he shares his thoughts on a MC from Estonian Pop series. He writes about the history and sound of the songs of Estonian Pop VI. Those interested can buy it from GenClub.

Wiljar Külvipind shares his thoughts on Erkki Luuk's / Pideva ja Silmnähtava Pöögelmann's compendium of poetry "Chosen Poems". He says that Luuk's poetry is something every person does to him/herself: destroys the "me" to rebuild it again, trying to fix the error to understand the principles of randomness.

Konkurss inkubatsiooniteenuse saamiseks

Tartu LV kultuuriosakond kuulutab välja konkursi loomemajanduse valdkonnas alustavatele ettevõtetele inkubatsiooniteenuste saamiseks.

Kandideerima on oodatud tegevust alustavad ettevõtjad, kellel on äriidee ja kes vajavad ettevõtte käivitamiseks soodsat keskkonda ja professionaalseid tugiteenuseid.

Loomeinkubaatorisse võib kandideerida ka juhul, kui on olemas esialgne idee ja tahe ettevõtlusega alustada. Sellisel juhul pakutakse eelinkubatsiooniperioodil abi äriplaani koostamisel ning äriühingu asutamisel.

Konkursil osalemiseks tuleb täita interneti-põhine taotlus, mille vormi leiate Tartu loomemajanduskeskuse kodulehelt – www.tartu.ee/loomemajandus.

Konkursi edukalt läbinutega sõlmitakse leping, mis annab vähemalt kaheks aastaks võimaluse oma ettevõtet arendada loomeinkubaatoris, mis asub aadressil Kalevi 13.

Loomeinkubaator pakub soodsatel tingimustel üüritavaid ruume, mis on varustatud wi-fi ühendusega, samas on võimalik rentnikel tasuta kasutada esitlustehnikaga sisustatud nõupidamisruumi.

E-taotluste esitamise tähtaeg on 19. detsember 2008, kell 15.00.

Täpsem informatsioon konkursi tingimuste ja inkubatsiooniteenuste kohta:
Katriin Fisch-Uibopuu,
Tartu Linnavalitsus kultuuriosakond Loomemajanduse koordinaator
mobiil: 514 6 113
e-mail: katriin.fisch-uibopuu@raad.tartu.ee

Tartu
heade mõtete linn

KIIRED HETKED

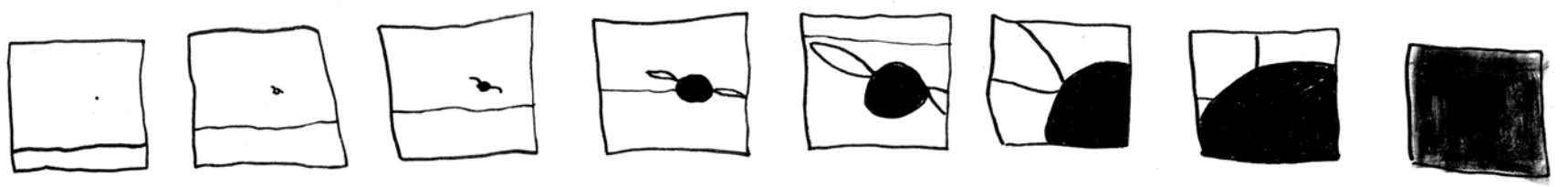

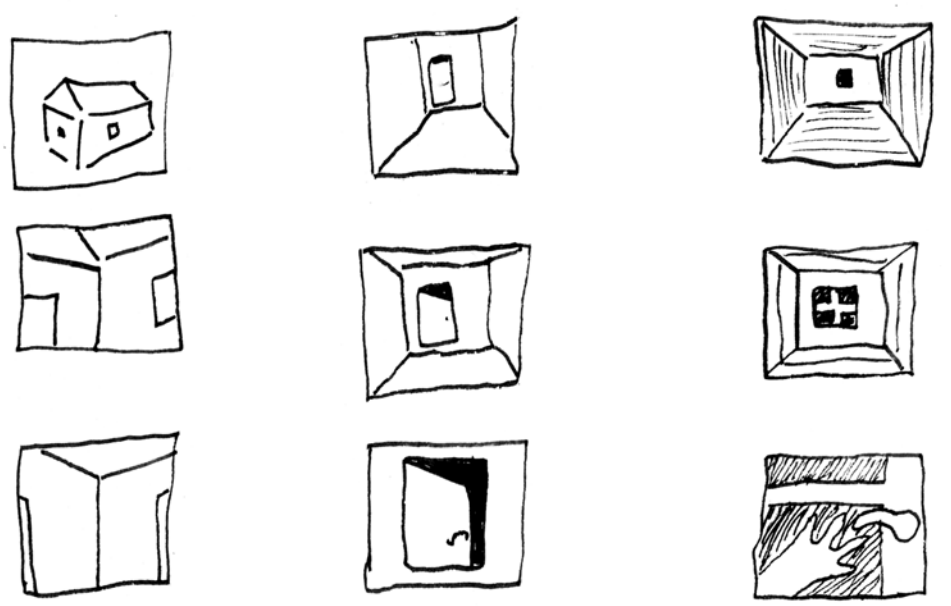

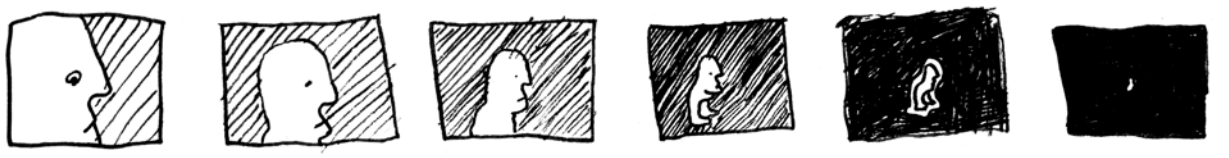

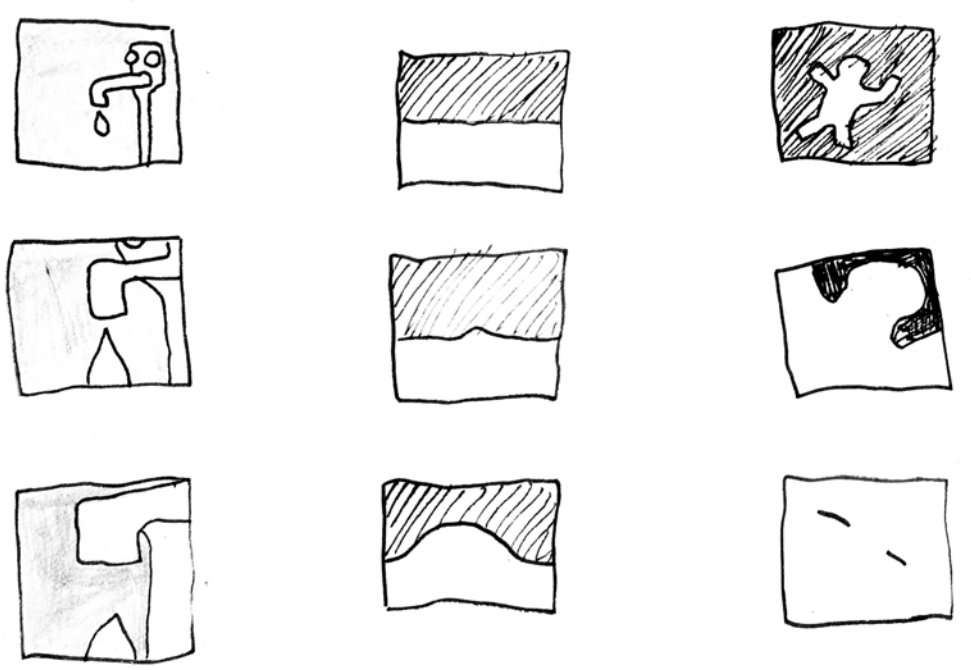

Mart Rannast KIIRED HETKED

MIINA ROBOTID

Miina Prikk

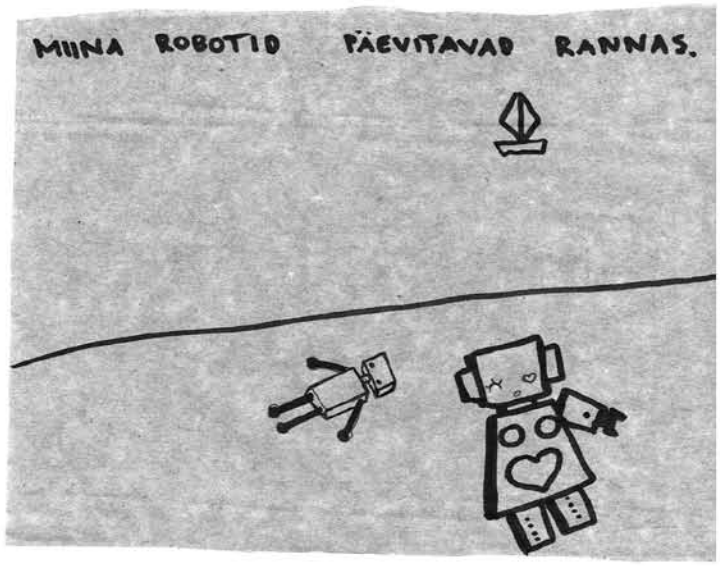

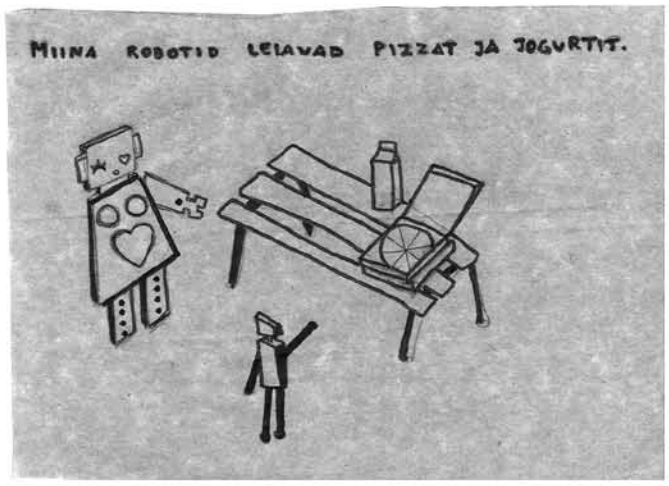

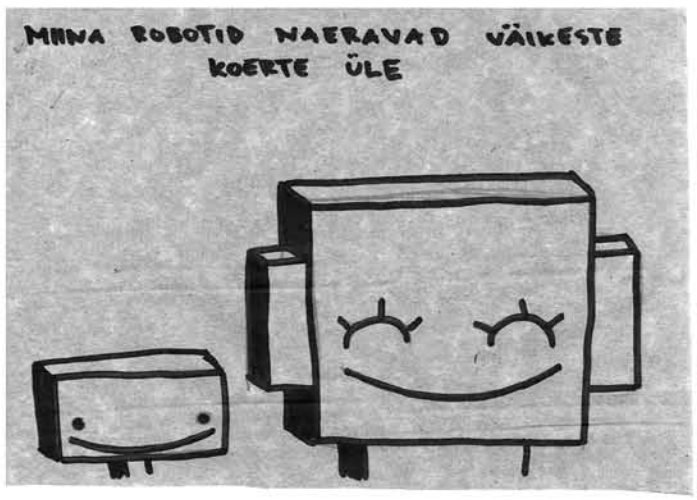

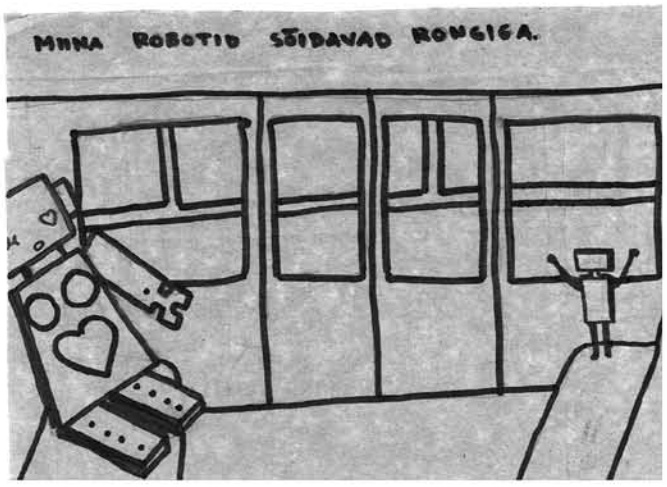

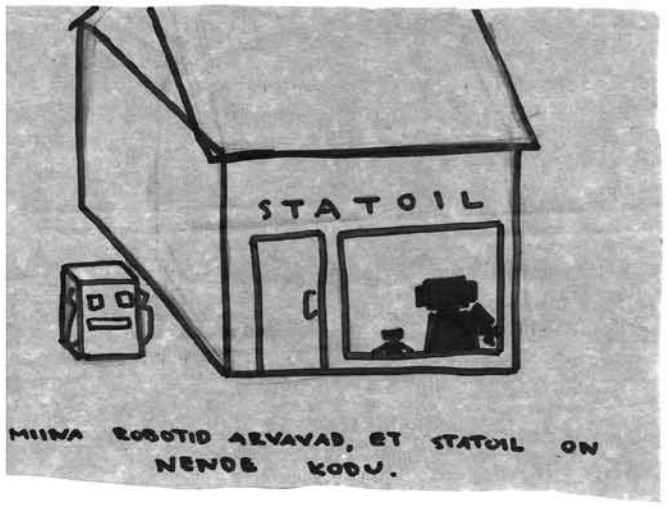

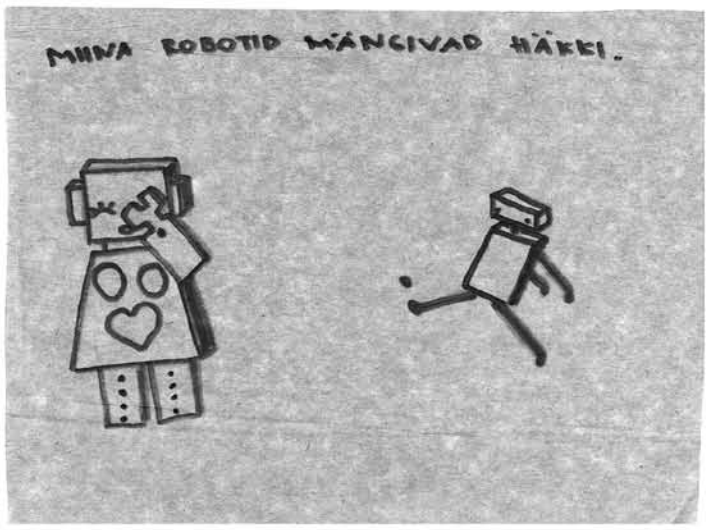

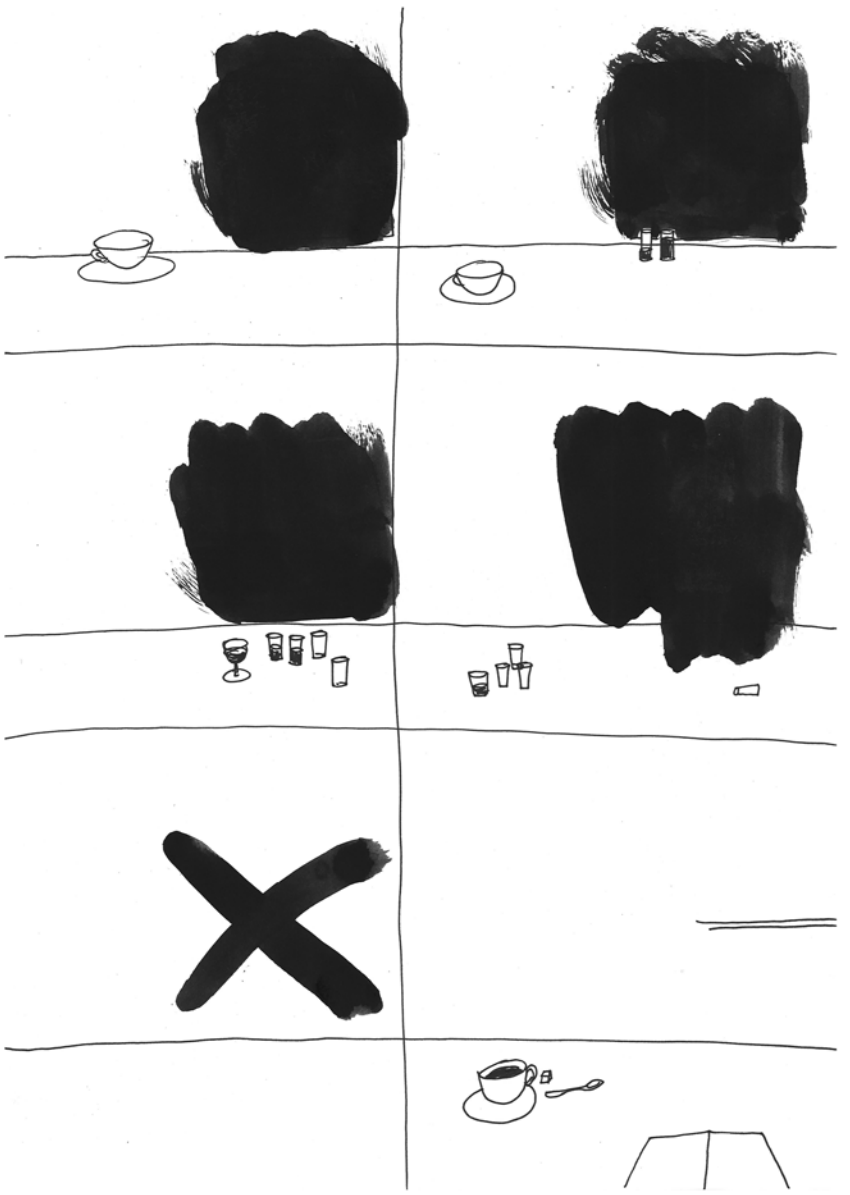

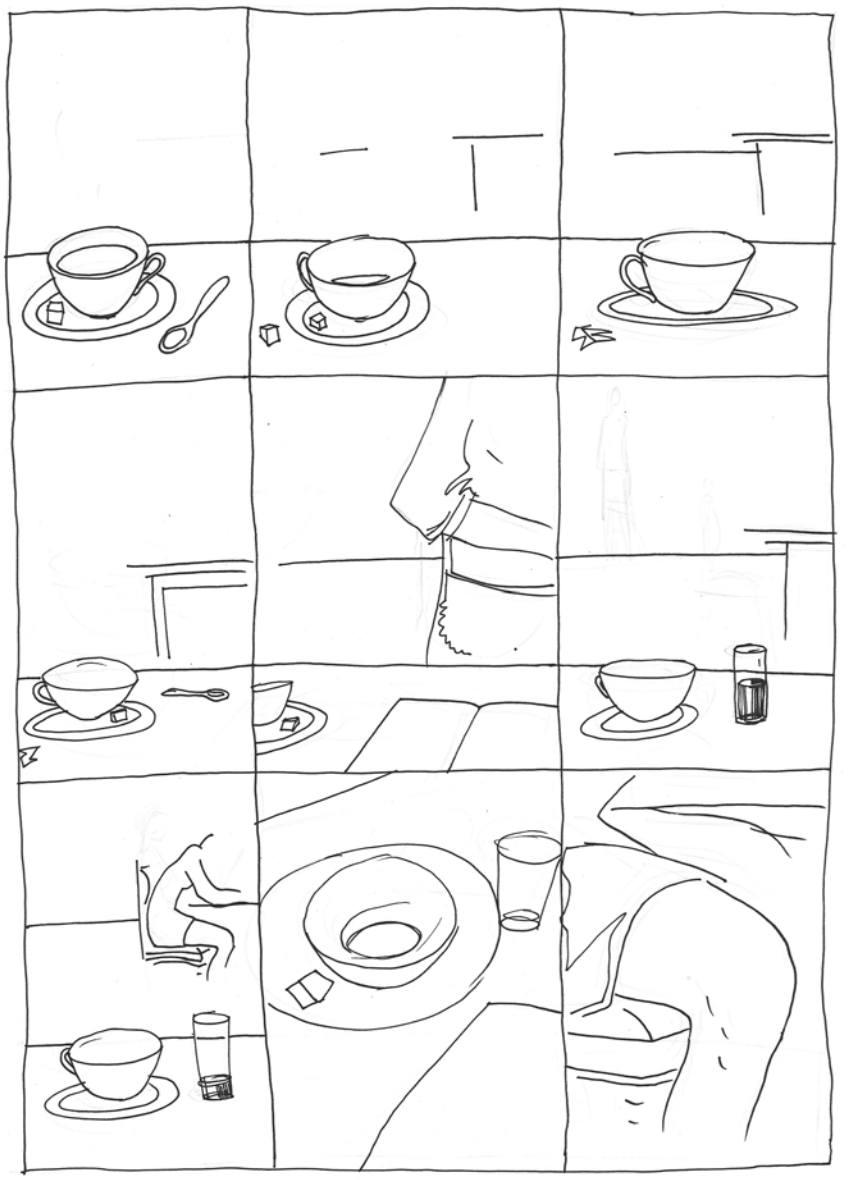

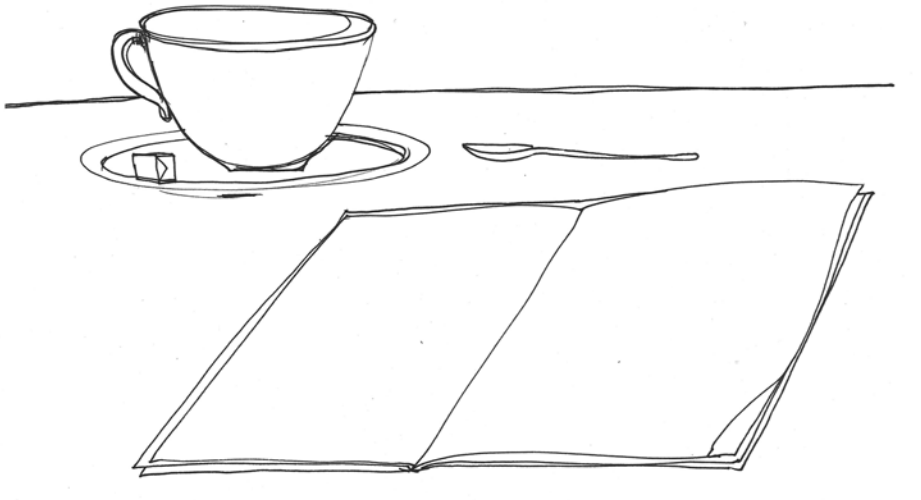

Peeter Krosmann 24H koomiks